

"Vi er de grønne!"
*En kulturvidenskabelig analyse af modstanden til
Hordavindprojektet*

Emilie Dam Rasmussen
Vejleder: Eva Torill Reme

Masteroppgave i kulturvitenskap

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

UNIVERSITETET I BERGEN

15.05.2024

© Emilie Dam Rasmussen

2024

”Vi er de grønne!”

Print: Skipnes Kommunikasjon AS, UiB

Tak

Det er med stor taknemmelighed og en vis ydmyghed, at jeg præsenterer denne opgave for jer. Først og fremmest vil jeg rette en dybfølt tak til mine fem informanter, hvis åbenhed og tålmodighed har været uvurderlig for dette projekt. Deres villighed til at dele deres perspektiver har beriget mig og tilladt mig at se verden gennem deres øjne, hvilket har været en dybt givende oplevelse.

En særlig tak skal også rettes mod min vejleder, Eva Torill Reme, hvis støtte og engagerede samtaler har været en god kilde til inspiration og vejledning. Jeg vil også gerne takke mine medstuderende for deres støtte og fællesskab gennem de seneste to år. Selv i de mest kaotiske øjeblikke fandt vi styrke i hinandens selskab, og det er noget, jeg vil værne om.

Til mine venner og familie vil jeg udtrykke min dybeste taknemmelighed for jeres vedvarende støtte og opmuntring, selv når min motivation vaklede. Og sidst, men bestemt ikke mindst, vil jeg takke mig selv for at have gennemført dette projekt. Det har været en rejse fyldt med udfordringer og erkendelser, men også med stolthed og personlig vækst.

Arbejdet med denne opgave har ikke blot været en akademisk øvelse, men også en personlig rejse. Jeg har fået en dybere forståelse for den frygt og afmagt, som modstanderne af vindkraft oplever dagligt, og det har ændret mit syn på dette komplekse emne.

Bergen, 2024
Emilie Dam Rasmussen

Abstract

This thesis explores how cultural factors, landscape perceptions, and bodily experiences influence the acceptance of wind energy in Norway, focusing on the case of opposition to the Hordavind project in Modalen. Drawing on phenomenological, discursive, and affective theories, the study delves into the motivations and concerns behind wind power opposition and the conflicting narratives surrounding the green transition. Through interviews with informants, the research unveils a deep-seated connection to nature among opponents, where pristine landscapes represent harmony and tranquillity. The opposition to wind energy expansion extends beyond landscape alterations to encompass threats to individuals' perceptions of reality and their relationship with nature. Central to this opposition is the fear of technological intrusion into their environment and the perceived disregard for local communities' rights and needs by wind energy developers.

Furthermore, the thesis analyses my informants' sensory engagement with nature and their apprehensions regarding potential disruptions that could diminish their quality of life. Affect analysis highlights emotional reactions, including fear and resistance to wind power projects, with noise and visual disturbances from turbines cited as significant concerns affecting both health and nature experiences.

By employing discourse theory, the study delves deeper into the wind energy debate in Modalen, unravelling how language and social constructions shape perceptions of issues such as wind power expansion. The analysis reveals underlying power structures embedded in language and communication, particularly focusing on opponents' perspectives and their choice of words, arguments, and narratives. It becomes apparent that the struggle to define the green transition extends beyond technical discussions, representing a fundamental tension between the need for sustainable energy and nature preservation.

In conclusion, the research underscores that the wind energy debate transcends mere technical considerations, embodying a fundamental conflict between the imperative for sustainable energy and the preservation of nature. Opponents strive to establish their viewpoint as the most credible, challenging the dominant discourse of wind power as the solution to the climate crisis.

Indholdsfortegnelse

1	Introduktion	1
	Debatten om den norske vind	2
	Motvind Norge og Folk for Fjella	4
	Modalen – den afgørende kommune	5
	Teoretiske perspektiver	8
	Tidligere forskning	13
	Opgavens gang	17
2	Metode og forskningsetik	18
	I dialog med sin informant	19
	Det givne	20
	Krydsende interviewformer – og forsøget på at snakke om det affektive	21
	Rekruttering af informanter – et stort engagement	22
	Interviewsituationen - at interviewe på Zoom.....	24
	Informanterne	26
	Fra tale til tekst – “Du snakker meget forståeligt dansk, i hvert fald”	26
	Forskningsetiske refleksioner.....	28
3	Analysedel 1: ”Med hvilken ret?”	30
	Hverdagslivet	30
	Stedstilknytning, tid og romantisering – om naturens betydning i hverdagen.....	31
	Allemannsretten - om landskabsændringer og retten til natur i et hverdagsnært perspektiv	34
4	Analysedel 2: “Brud på horisontlinjen” – om sanser og sorg	39
	Det sansende møde	39
	Støjen - også den visuelle af slagsen	39
	Stedstab	43
	En folkestemning.....	45

Menneskets infiltrering i naturen	46
5 Analysedel 3: "Ingen klimakrise uden naturkrise": om grøn omstilling og definitionsragt	48
Aktive handlinger	48
Naturkrisen	50
Den grønne omstilling	52
6 Afslutning	56
Litteraturliste	57
Bilag 1	61
Informationsskriv	61
Bilag 2	65
Spørgeguide	65

1 Introduktion

Inden jeg rejste til Norge for at studere, havde jeg egentlig ikke reflekteret noget synderligt over vindkraft som andet end en kilde til ren og grøn energi. Jeg var vel nok klar over, at Danmark i folkemunde blev omtalt som en vindmøllepioner, men udover denne underliggende følelse af accept og forundring, var mine holdninger til vindenergi ikke noget, der fyldte særlig meget i min hverdag. Så skulle det måske lige være på gåturene, jeg deler med min familie, hver gang jeg rejser hjem på besøg i den kystby, jeg kommer fra. At stille sig under møllens svingende vinger og blive helt blæst omkuld, både fysisk og mentalt, er en ganske særlig følelse, der mest af alt minder mig om, at det hele handler om noget meget større.

Samtidig gav det danske energiselskab Andel mulighed for at booke en uges efterårsferie på et af deres *Windy Retreats*, altså en privat bolig eller gård med en eller flere vindmøller i baghaven – mest for at give skeptikerene muligheden for at opleve, hvad det egentlig indebærer at have en vindmølle *i din egen backyard*. En kampagne, der rullede over de danske tv-skærme i 2023, og i tillæg et projekt med meget positive tilbagemeldinger - i hvert fald hvis vi skal tro på deltagernes erfaringer og store smil i vores tv.

Imidlertid var det først da jeg hørte om vindkraftmodstanderne i den norske vindkraftmodstands-organisation Motvind, at det gik op for mig, at vindenergi kunne udgøre et langt mere abstrakt problem, end jeg umiddelbart havde turde tro. Den offentlige debat om vindkraft i Norge adskiller sig markant fra den i Danmark, og selvom det til tider kan føles som om, vi har meget tilfælles, er der centrale typografiske forskelle, der påvirker vores holdninger i klimadebatten. De tiltag, jeg anså som positive og selvfølgelige i klimakampen, møder her modstand. Og omvendt. Denne konfrontation med divergerende synspunkter har udfordret min opfattelse af, hvordan kulturer håndterer miljøspørgsmål, og hvilke fundamentale udfordringer der ligger til grund for konflikten.

Spørgsmålene, jeg stillede mig selv i begyndelsen, antog en enkelthed i opfattelsen af klimaforanstaltninger, og implicerede en forventning om konsensus omkring vindenergi som en positiv løsning. Alligevel synes modstanden mod vindenergi i lande med nær tilknytning til naturen at være mere nuanceret, og dette rejser nysgerrighed omkring, hvorvidt beskyttelse af naturen og miljøtiltag ikke længere opfattes som det samme, men snarere som to modstående synspunkter, der repræsenterer en lidt anden, men stadig betydningsfuld konflikt for mange.

For at forstå denne komplekse dynamik ønsker jeg at udforske de kulturelle aspekter, der kan være med til at forme menneskers opfattelse og accept af vindenergi, eller *vindkraft*, som er det begreb, jeg kommer til at anvende i opgaven sammen med *vindturbiner* frem for vindmølle. Dette er gjort bevidst, men har som sådan ikke nogen dybere mening for mig personligt. Jeg skal senere komme ind på, hvorfor mine informanter til gengæld bruger begreberne rimelig bevidst. Til sidst, ønsker jeg desuden at undersøge, hvordan dette har påvirket den overordnede opfattelse af eller diskurs om den grønne omstilling i Norge.

De ovenstående tanker og spørgsmål har ledt op til at formulere min problemstilling således: Hvilke motiver og bekymringer ligger bag vindkraftmodstandernes kritik af Hordavindprojektet i Modalen? Og hvilke modstridende tanker om *den grønne omstilling* kommer til udtryk i denne konflikt? Et kulturvidenskabeligt studie, hvor teorier om fænomenologi, diskurs og affekt vil stå centralt i undersøgelsen af, hvordan kulturelle faktorer, naturoplevelser, landskabsopfattelser og kropslige erfaringer påvirker accepten af vindkraft i Norge.

Debatten om den norske vind

Før jeg vil gå ind på den specifikke case, der blev udgangspunktet for min undersøgelse, vil jeg i dette afsnit redegøre for holdningerne til vindkraft i Norge. At skulle redegøre for holdningerne til vindkraft i hele Norge ville blive en alt for kompleks opgave, og dette ville sikkert kræve langt mere dybdegående analyser af socioøkonomiske, politiske og miljømæssige faktorer. Samtidig er det vigtigt at huske på, at holdninger per definition er subjektive og derfor kan være udfordrende at objektivt analysere på en akademisk måde, og her vil et kulturvidenskabeligt perspektiv kunne bidrage til at forstå holdningerne til vindkraft i Norge ved at undersøge kulturelle værdier og normer, der påvirker opfattelsen af teknologien. Gennem analyse af historiske begivenheder og symboler kan man opnå en dybere forståelse, hvordan fortiden og kulturelle identiteter former holdninger. Derudover kan en sådan tilgang belyse de sociale dimensioner af debatten, idet den undersøger, hvordan folk identificerer sig med bestemte værdier og identiteter i relation til vindkraft.

I en artikel i tidsskriftet Energi & Klima, der baserede sig på spørgeskemaundersøgelser, som Norsk Medborgerpanel gennemførte i 2019 for at undersøge den norske befolknings holdninger

til landbaseret vindenergi, indikerede resultaterne af analysen, at kun omkring 43% af de undersøgte respondenter generelt støttede udbredelsen af landbaseret vindkraft. Hvis disse statistikker afspejler bredere tendenser i den norske befolknings holdninger, er det nødvendigt at anerkende den betydelige modstand mod den bæredygtige teknologi, selvom den, ifølge nogle da, konceptuelt er designet til at fremme en positiv dagsorden om klimaændringer (Gregersen og Tvinnereim 2019). I 2023, i en opfølgende artikel, viste resultaterne en yderligere stigning i modstand mod vindkraft på land siden de første data fra 2014 (Tvinnereim, et al. 2023).

I forkant til dette udgav Norges vand- og energidirektorat (NVE) i 2019 en omfattende rapport om landets vindkraftudvikling og dens påvirkning på natur og samfund. Rapporten nøje undersøgte miljømæssige og sociale konsekvenser af at opføre vindmølleparker i Norge, og dens resultater havde betydelige implikationer for den norske vindmølledebat. Rapporten afslørede en betydelig modstand mod vindkraftprojekter i visse lokalsamfund, hvilket blev fremhævet som en bekymring, da det kunne føre til sociale spændinger og konflikter. Derudover påpegede rapporten potentiel skade på det norske landskab og miljø, især i sårbare områder, og den indeholdt anbefalinger til at minimere negative konsekvenser. Dette inkluderede forslag om at involvere lokalsamfund tidligt i planlægningsprocessen, øge gennemsigtighed og sikre hensynet til natur- og dyrelivsinteresser (Norges vassdrags- og energidirektorat 2019). Konsekvenserne af NVE-rapporten blev tydelige i den norske vindkraftdebat, hvor diskussionen begyndte at fylde mere, både i offentligheden og i medierne.

I efterdønningerne af udmeldingen fra NVE, udgav Anders Totlands sin bog ”Vindmøllekampen – Historien om et folkeoprør” (2021). I sit populærvideenskabelige værk har han forsøgt at skabe et overblik over det, han kalder et folkeoprør imod vindenergi i Norge – særligt i en 17 måneders periode mellem 2019, hvor NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat) udgav sit forslag til Nasjonal Ramme for Vindkraft op igennem 2020. Igennem hundredvis af samtaler med både modstandere og tilhængere af vindenergi får han fremhævet en lang række problematikker i den ophedede debat, og i kraft af sit forsøg på at forstå, hvad der fik disse folk til at rejse til kamp, ender han måske alligevel med selv at vælge naturen frem for vindmøllen (Totland 2021).

I bogen fremgår det, at aktionsgruppen Motvind Norge blev dannet, efter at flere vindkraftmodstandere kontaktede hinanden gennem Facebook-grupperne (Totland 2021, 72), så måske kan man sige, at rapporten gav vindkraftkritikere stærkere argumenter og støtte til deres bekymringer. Denne komplekse problemstilling tvinger ikke bare regeringen, men måske i lige så høj grad forskere eller studenter, til at tage hånd om den voksende modstand og utilfredshed blandt dele af befolkningen. Det er naturligvis ikke kun i Norge, at udbygningen af vindkraft har mødt modstand, og i løbet af de sidste 20 år, har forskere rettet blikket mere og mere mod forskning af de mange forskellige aspekter af konflikten. Ifølge Jenkins et al. drejer argumenterne for og imod vindkraft sig ikke bare om fornybar energi, men skal måske mere ses i sammenhæng med andre store samfundsmæssige spørgsmål om værdiskabelse, tryghed eller retfærdighed (Jenkins, et al. 2016).

Motvind Norge og Folk for Fjella

I Norge findes der mange både lokale og nationale grupper, der kæmper imod vindkraft, men den mest fremtrædende gruppe synes at være Motvind Norge. Deres evne til at mobilisere folk og skabe opmærksomhed omkring vindkraftsspørgsmålet har gjort dem til en af de mest synlige og indflydelsesrige grupper i kampen mod vindkraft i Norge, og deres vedholdenhed og dedikation til sagen har gjort dem til en væsentlig faktor i den fortsatte debat om landets energipolitik og miljøbeskyttelse. Gruppen blev dannet af en gruppe bekymrede, frivillige borgere, der delte deres frustration over udbredelsen af vindmøller og ønskede at gøre noget ved det. Gruppen blev etableret i efteråret 2019, kort efter den omdiskuterede NVE-rapport, og siden da har de været en central spiller i den offentlige debat om vindkraftens indflydelse på landskabet, miljøet og lokalsamfundene (Norges vassdrags- og energidirektorat 2019, 71-90).

Motvind Norge er også kendt for sin effektive brug af sociale medier, især Facebook, hvor de har formået at samle 36000 tilhængere og sympatisører pr dags dato¹. Deres tilstedeværelse på sociale medieplatforme har gjort det muligt for dem at sprede deres budskab bredt og mobilisere støtte fra en bred vifte af mennesker over hele landet.

Folk for Fjella, som blev stiftet i 2019, kæmper også imod vindkraft, og for at fjeldene i Nordhordland aldrig skal blive ofre for udbygningen. Deres store sag lige nu er kampen imod Hordavind-projektet i Modalen, som jeg skal uddybe herunder. De står samtidig som et lysende

¹ Foråret 2024.

eksempel på den manglende støtte hos mange nordmænd vestpå også. Denne gruppe er også repræsenteret på Facebook, hvor cirka 4000 mennesker synes godt om og følger siden, deler artikler og arrangerer møder og demonstrationer. Den 12. maj 2024, bliver et indlæg slået op som tak til gruppens medlemmer, og nedenstående er et uddrag derfra:

I dag – 12 mai 2024 – er det på dagen 5 år sidan 700 menneske samla seg i Stordalen for å visa sin absolutte motstand mot alle planar for vindindustri i «Bjørn West – fjella». I fem år har me i Folk For Fjella så godt som dagleg jobba mot det same målet. Heilt avgjerande har det store folkelege engasjementet frå sambygdingane vore. Det har gjeve oss i Folk For Fjella legitimitet til fronta kampen i media og overfor politikarar på alle nivå. Storsamlingar, hjarteaksjonar, vardebrenningar, punktdemonstrasjonar, foredrag, politiske møte, filmproduksjon, høyringsuttalar, politisk påverknad og mykje meir. Me har oppnådd mykje – utan tvil. No har den norske elite innan politikk og næringsliv starta ein storoffensiv mot natur og lokaldemokrati. Det krev at me framleis står opp med folkeleg mobilisering. Norsk Vind as prøvar seg med stadig med nye omvegar for å få eit ja til sine store planar i Modalen sin del av Stølsheimen – før dei i så fall vil utvida til Masfjorden og Alver i neste omgang.

Takk til dykk alle som har stått saman med oss i denne viktige kampen. Takk til alle organisasjonar me har samarbeida så godt med i denne kampen. Takk til alle politikarar som har møtt oss med tillit og respekt. Ønskje om betring for dei politikarane som gøymer seg bak partikontora i Oslo. Denne kampen skal me vinna – me står oppreist 5 år til – og fem år til – og fem år til (Folk for Fjella 2024).

Det er altså tydeligt, at der har været en vedvarende og stærk modstand mod vindkraftprojekter i Bjørn West-fjella området, og Folk For Fjella har været en central aktør i denne kamp. Gennem storsamlinger, hjerteaktioner, demonstrationer og politisk påvirkning har gruppen formået at mobilisere lokalsamfundet og skabe opmærksomhed omkring sagen. Det vidner om den betydelige opbakning, Folk For Fjella har opnået i lokalsamfundet og blandt politikere. Det er klart, at kampen mod vindkraftindustrien i dette område fortsætter, og det kræver fortsat folkelig mobilisering og politisk engagement for at beskytte naturen og lokaldemokratiet mod store industrielle interesser.

Modalen – den afgørende kommune

En webartikel i *Strilen* fra 28. januar i 2023 indledes således: ”Forestil dig Masfjordfjellene med små gårde, grå klipper, blanke søer og grønne moser.” Teksten er placeret hen over et panoramabillede af den stereotypiske norske natur, og scroller man en gang med musen, dukker næste storslåede naturbillede op; solnedgang over et hvidt fjeld. ” Eller måske med sneklædte sletter om vinteren,” fortsætter journalist Anne-Lise Nordpoll. Retorikken er simpel, men den

er effektiv. Stemningen er sat, og hvad der sker på næste billede, må med garanti kunne chokere enhver læser. Ikke bare én, men en hel stribe af 250 meter høje vindmøller bryder igennem det tynde skydække og drejer sine lange vinger faretruende rundt, mens hindringslysene, der skal advare fly, blinker i takt. ”Mange tror at kampen om vindkraft i Nordhordland er ovre. Det er forkert. Tvært imod. Det er nu slaget står, emner Arnold Matre og Ståle Hauge.” De er begge medstiftere af den gruppe af frivillige, der kalder sig Folk for Fjella (Nordpoll 2023). Engagementet i gruppen har også sørget for indblanding af lokale politikere, og modstanden mod vindenergi på tværs af lokale partier og kommunegrænser førte i 2021 med sig, at Miljødirektoratet opgav Stølsheimen på en liste over mulige nationalparker. ”[...] et skridt i den rigtige retning, men ingen garanti imod vindkraft i de lokale fjelde,” mener Matre og Hauge, men tør langt fra at læne sig tilbage endnu (Nordpoll 2023). Og med god grund, for per dags dato er forhandlingerne om udbygning af vindenergi i Modalen kommune mere intense end nogensinde.

Norsk Vind Hordaland AS, et datterselskab til Norsk Vind Energi AS, vil gerne bruge Modalen som værtskommune for sit projekt Hordavind, der frygtedes at blive et af både Norge og Europas største landbaserede vindenergianlæg (Andersson, Naboene Kristin og Linda vil bli ordfører i partiløs kommune. – Én sak kan skape sterke følelser 2023) (Andersson, De vil åpne fjellet for 200 meter høye vindturbiner 2019). Projektet, der forventes at blive en af de største infrastrukturprojekter i Norges historie, blev i 2019 planlagt til at skulle omfatte 65,3 kvadratkilometer i fjeldområder i Modalen, Gleinefjellet og Kjerringsfjellet i Masfjorden, samt Blåfjellet, der både ligger i Masfjorden og Lindås kommune. Dette indebærer opførelsen af cirka 200-250 vindmøller ifølge Norsk Vind AS selv eller cirka 1500 megawatt effekt og 5100 gigawatt produktion. Koncessionen om at få projektet opført blev sendt ind til Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) i 2019, og her 5 år efter Norsk Vind AS lancerede sine planer om vindenergiudbygningen, er de gået skridtet videre. Da de i begyndelsen af marts 2024 mødtes med lokale politikere samt kommunedirektøren var det for at præsentere de konkrete planer om de op til 220 meter høje vindmøller. Næste skridt før NVE kan starte arbejdet med koncessionsansøgningen, er at kommunestyret siger ja, og derefter følger en folkeafstemning i kommunen.

Hvis vi lige zoomer ud et kort øjeblik, vil et kig på kommunens nyere historie muligvis give et lidt bedre indblik i, hvorfor Modalen kommune udgør et interessant eksempel i vindenergidebatten. Seneste store nedslag i sagen blev i forbindelse med lokalvalget i 2023, hvor flere af modstanderne sendte deres bønner til lokalbefolkningen om, at de var bevidste om konsekvenserne af deres valg. Modalen var nemlig en lidt anderledes kommune i denne sammenhæng, fordi ingen almindelige partier stillede til valg, men derimod kunne de 2-300 stemmeberettigede vælge mellem de to partier *Solrenningslista* og *Samlingslista*, og altså ikke nogen af de klassiske partier i Norge. Ingen af de to partier havde før valget taget officiel stilling til vindenergi, og netop derfor står kommunen overfor en potentiel folkeafstemning i forbindelse med Norsk Vind AS planlagte vindenergiudbygning Hordavind. Her skiller Modalen kommune sig altså også fra de to nabokommuner, nemlig Masfjorden og Alver, som har gjort det tydeligt, at de ikke ønsker vindenergi (Andersson 2023). ”I dag er det sådan, at hvis en kommune siger ja til en konsekvensudredning af vindkraft i sit område, så mister kommunen retten til at sige nej på et senere tidspunkt,” siger Ståle Hauge, og opfordrer dermed også lokalpolitikere til at tænke sig grundigt om. Der er for mange spørgsmål uden svar, for mange kundskabshuller, og Matre påpeger, at det mere end nogensinde er vigtigt at kunne trække sig tilbage i ro og fred i naturen. Værdien af at kunne gøre sådan i et hektisk liv, er større end at kunne producere strøm i de 25 år, koncessionerne giver møllerne tilladelse til at dreje rundt (Nordpoll 2023).

Da lokalvalget blev afgjort den 12. september 2023, blev det Linda Neset fra Solrenningslista, der endte som ny ordfører i Modalen, og selvom sagen endnu ikke er blevet afgjort, så skriver Folk for Fjella i takke-opslaget fra den 12. maj, at:

Seneste nyt er Alver kommunalbestyrelses principielle NEJ til enhver form for tilrettelæggelse af vindkraft i fjeldene. Det er en vigtig sejr. Nu er det op til politikerne i Masfjorden, Modalen, Gulen og Høyanger at gøre det samme vedrørende deres fælles fjeldområde i Stølsheimen/Bjørn Westfjella (Folk for Fjella 2024).

Teoretiske perspektiver

I følgende afsnit vil jeg redegøre for de teoretiske perspektiver, jeg har benyttet mig af i projektets analysedel, samt argumentere for at netop denne kombination af teoretiske og analytiske perspektiver har været relevante. I tillæg har disse kunne bidrage med at opnå en mere nuanceret og dybdegående forståelse af mit materiale, og dermed muliggøre den forståelse, der ligger til grund for arbejdet med kulturvidenskabelige problemstillinger.

I denne opgave har jeg først og fremmest arbejdet ud fra et fænomenologisk for at forsøge at forstå, hvorfor der findes forskellige syn på udbygningen af vindkraft. At der findes forskellige fortællinger om, hvad det er for en udfordring, vi står overfor, er et udtryk for, at de måder vi forstår og tolker verden er baseret på selvfølgeligheder, kulturelle grundantagelser og kropsliggjorte færdigheder. Disse grundlæggende forudfattede opfattelser, er hvad Alfred Schütz kalder *common-sense*- eller førstegradskonstruktioner, og ved at undersøge denne begrebs- eller livsverden indefra, ønsker jeg at få indsigt i, hvordan mennesker oplever og tolker deres omgivelser. Schütz' begreb om *common-sense* refererer altså til den grundlæggende og implicite forståelse, som mennesker deler om verden omkring sig (Gilje 2021, 211-213).

Jeg har gennemgået mit materiale for at analysere disse førstegradskonstruktioner eller -begreber indefra samt undersøgt, hvordan de former opfattelser, handlinger og sociale interaktioner. Det har jeg gjort for at opnå en dybere forståelse af de motiver og antagelser, der ligger til grund for forskellige synspunkter om udbygningen af vindkraft hos mine informanter. Dette teoretiske ståsted giver mulighed for at se på vindkraftspørgsmålet ud fra min informanters egne oplevelser og perspektiver, hvilket kan bidrage til en mere nuanceret og dybdegående analyse af emnet. Schütz' fænomenologiske tilgang skal hjælpe med at belyse kompleksiteten i diskussionen om vindkraftudbygning ved at se på den fra deltagernes eget synspunkt og dermed fremme en dybere forståelse af de underliggende dynamikker og udfordringer (Schütz 2005). I praksis har dette betydet, at jeg først og fremmest har anerkendt, at mine informanter bringer deres egne livsverdener med sig ind i interviewene, og at det jo netop er disse, jeg har været interesseret i. Ved at lægge mærke til implicite antagelser, værdier og normer, samt at identificere gentagne mønstre eller temaer i disse fortællinger, har jeg altså forsøgt at udforske informanternes forståelse af vindkraftudbygning.

I tillæg til det fænomenologiske perspektiv, har jeg valgt at anvende en række forskellige værktøjer, eller synspunkter fra affektteorien. Affekt er iboende i vores psykologi og handlinger og er et resultat af både bevidste, kognitive processer samt ubevidste påvirkninger. Mens følelser manifesterer sig i vores bevidsthed, opererer affekten primært på et ubevidst niveau (Massumi 2021). Det er netop affektens ubevidste karakter, der gør den interessant at undersøge som udgangspunkt for en hermeneutisk tilgang, som her i min undersøgelse af Hordavindprojektets indflydelse og indvirkning på mine informaners hverdagsliv. Ifølge affektteorien fungerer det ubevidste som porten for al den information, vi modtager udefra, hvor denne information filtreres og kodificeres med specifikke associationer (Massumi 2021).

Affektteorien kan altså, efter min mening, supplerer denne tilgang ved at udforske de ubevidste følelsesmæssige reaktioner og tilstande, der kan påvirke informaners handlinger og holdninger i konflikten, fordi affekt er tæt forbundet med følelser og opererer i en gensidig interaktion, som diskursanalytikeren Margaret Wetherell beskriver som *looping effects of emotion and affect* (Wetherell 2012, 46-48). Her fremhæves friktionen mellem vores bevidste følelser og vores ubevidste affektion driver vores handlinger, og ifølge Wetherell bliver affekten særligt tydelig i intense følelsesmæssige tilstande, som i dette tilfælde har været et tydeligt aspekt i mine informaners involvering i deres kamp imod vindkraft. Derfor skal denne kombination bidrage til at opnå et dybere indblik i de underliggende følelsesmæssige dynamikker, der kan motivere og forme informaners engagement, selv når disse følelser ikke er bevidst erkendt eller kommunikeret.

Endelig er der, inden for rammerne af Ahmeds affektteori en forståelse af affektive reaktioner som mere end blot individuelle følelsesmæssige tilstande. De opfattes som dynamiske kræfter, indlejret i sociale og kulturelle kontekster, og de har en aktiv rolle i konstruktionen af diskursive praksisser og sociale fænomener. Affektive økonomier drejer sig om udvekslingen og cirkulationen af affektive valutaer, hvor stærke affektive reaktioner fungerer som værdifulde ressourcer, der påvirker individets positionering og handlinger. Således understreger Ahmed betydningen af, at emotioner gør noget (Ahmed 2004, 119).

Affekter bevæger sig imellem subjekter og objekter, ifølge Ahmed. Hun ser dem ikke som fastgjort til hverken subjekter eller objekter, men snarere som noget, der cirkulerer imellem dem. Disse cirkulationer er afgørende for både individuelle og kollektive kroppe og skaber deres eksistens, ikke omvendt. Fokus rettes derfor mod affekters performative egenskaber:

Hvordan påvirker affekter mennesker, objekter og figurer, når de bevæger sig, fastgøres og glider, og hvordan gør mennesker det samme gennem affekterne. De affektive cirkulationsprocesser omfatter en historisk, en temporal og en relationel dimension. Affekter bevæger sig tilbage i den kollektive erindring, intensiveres over tid og glider mellem tegn, figurer og objekter, hvilket resulterer i genkendelige mønstre. I disse cirkulationsprocesser opstår *affektive økonomier*, som beskriver, at jo mere specifikke tegn cirkulerer, desto mere affektivt ladede bliver de (Ahmed 2004). For eksempel, når negative affekter fastgøres til bestemte mennesker eller objekter, transformeres de til *hadefulde* objekter eller subjekter. Disse cirkulationsprocesser kan føre til en slags affektiv konsensus i samfundet eller i grupper, som Ahmed kalder *følelsesfællesskaber* (Ahmed 2014).

Ahmeds opmærksomhed på affekters performative egenskaber i kulturel praksis viser, hvorfor det er relevant at undersøge informanternes affektive reaktioner i kampen om at definere grøn omstilling. Ved at forstå, hvordan affekter bevæger sig og påvirker både individuelle og kollektive kroppe, kan man identificere, hvordan følelser som håb, frygt og vrede manifesterer sig gennem handlinger og interaktioner. Disse affektive reaktioner er ikke kun en refleksion af individernes følelsesmæssige tilstand, men de har også en performativ karakter, da de er med til at forme og udfordre sociale relationer, identiteter og politiske positioner i kampen om grøn omstilling. Ved at undersøge, hvordan affekterne udfolder sig i handling og interaktion, kan man derfor få et dybere indblik i, hvordan informanternes engagement og strategier i kampen om grøn omstilling konstrueres, formidles og forhandles.

I konteksten af vindkraftmodstandens diskurs kan negative, affektive reaktioner hos mine informanter være dybt forankrede i den opfattelse af og det forhold til naturen, som de identificerer sig med og føler en iboende ret til at beskytte. Denne følte trussel mod naturen kan mobilisere affektive reaktioner, der fungerer som værdifulde *valutaer* inden for den affektive økonomi i diskursen om vindkraftudbygning. Ved at anvende Ahmeds teorier om affekt, har jeg forsøgt at forstå hvordan affektive reaktioner ikke kun er individuelle, men også sociale og kulturelt forankrede. Disse reaktioner spiller en central rolle i konstruktionen af diskursive praksisser og sociale fænomener ved at påvirke individets opfattelse af og handlinger inden for vindkraftmodstandens diskurs. Samlet set bidrager denne tilgang til en dybere forståelse af, hvordan affektive reaktioner ikke blot er passive følelser, men aktive og transformative kræfter, der er med til at forme og strukturere individets deltagelse i diskursen om vindkraftudbygning.

Samtidig med at jeg har anvendt Schütz' fænomenologiske tilgang til at udforske deltagernes førstegradskonstruktioner af vindkraftudbygning, samt affektteorien til at forstå, hvordan informanternes affektive reaktioner har været med til at påvirke mine informanternes handlinger og holdninger i konflikten, fandt jeg det også relevant at inddrage perspektiver fra diskursteorien af de to politiske teoretikere Ernesto Laclau og Chantalle Mouffe. Hele opgaven er altså ikke baseret på én specifik analyseform, men jeg har fundet det relevant og næsten essentielt også at inddrage dette perspektiv for at få svar på min problemstilling.

Ved at kombinere disse teoretiske tilgange sigtede jeg mod at forstå, hvordan deltagernes både førstegradsbegreber og affektive reaktioner er forankret i, og påvirkes af, de bredere diskursive praksisser omkring vindkraftudbygning. Ifølge Laclau og Mouffe er diskurs ikke kun et spørgsmål om sprog eller kommunikation, men nærmere en måde at forstå, hvordan betydning konstrueres og forhandles i samfundet. Diskursen kan dermed anses som en arena, hvor forskellige interesser og magtrelationer kæmper om at definere virkeligheden, og "det er gennem konflikter, konventioner og forhandlinger i et socialt rum, at betydningsstrukturer fastlægges og udfordres" (Jørgensen og Phillips 1999, 35).

Diskurser, eller måder at tale om og forstå verden på, får form og struktur gennem særligt vigtige begreber eller idéer, som Laclau og Mouffe kalder *nodalpunkter*. Disse begreber eller idéer har en speciel status inden for diskursen, og er centrale og har stor indflydelse på, hvordan andre begreber eller idéer bliver forstået og ordnet. Samtidig bliver andre tegn struktureret ud fra *nodalpunkterne*, hvilket betyder, at andre begreber eller idéer i diskursen påvirkes af eller forstås i relation til disse centrale *nodalpunkter*. De kan derfor siges at fungere som organisatoriske knudepunkter, der hjælper med at danne meningsfulde forbindelser mellem forskellige begreber eller idéer (Jørgensen og Phillips 1999, 37).

I min analyse er et centralt begreb *grøn omstilling*, og i den ovennævnte diskursanalytiske forstand, er dette begreb et *nodalpunkt*, og dermed et privilegeret begreb, der organiserer diskussionen og giver betydning til andre begreber i samme diskurs. At betragte *grøn omstilling* som et *nodalpunkt* indebærer, at jeg har set nærmere på, hvordan dette begreb forstås og bruges i diskussionen om vindkraftudbygning. Jeg har undersøgt, hvilke andre begreber der er knyttet til *grøn omstilling* og hvordan disse bidrager til at give begrebet mening og relevans i diskursen.

Gennem denne analyse har jeg fået et indblik i, hvordan *grøn omstilling* påvirker diskussionen om vindkraftudbygning og hvilke konsekvenser det har for den konflikt, mine informanter er optagede af.

Disse *nodalpunkter* er afgørende, da de afspejler en grundlæggende opfattelse af den udfordring, som vindkraftudbygning står over for. Ved at undersøge, hvordan modstanderne taler om disse emner, kan jeg få en dybere forståelse af deres overordnede synspunkter og bekymringer. At analysere hvordan de konstruerer deres argumenter og hvilke begreber og narrativer de bruger til at støtte deres sag, vil give mig et mere nuanceret billede af den komplekse debat om vindkraftudbygning og hjælpe med at identificere de centrale temaer og udfordringer, som præger diskussionen fra modstandernes perspektiv.

Som Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips foreslår, vil jeg introducere Norman Faircloughs begreb *diskursorden* i diskursteorien i dette kapitel, fordi der midt imellem *diskurs* og *det diskursive felt* mangler et begreb, der kan beskrive det sociale rum, hvor diskurser kæmper om at udfylde det samme terræn. Altså bliver *diskursordenen* det område, hvor der eksisterer den diskursive konflikt, som fx spørgsmålet om, hvad det grønne skifte egentlig skal betyde (Jørgensen og Phillips 1999, 69). *Diskursordenen* kan man bruge til netop at kortlægge disse diskurser, der er vigtige for begge aktører, men som de samtidig har forskellige behov for at give en bestemt mening. Effekten af, hvilken diskurs som opnår hegemoni, eller hvilken opfattelse af et samfundsmæssigt problem, som etableres, vil have implikationer for den videre håndtering af konflikten, og derfor opfordrer Jørgensen og Phillips til følgende: ”Når man på samme område har to eller flere diskurser, der giver hver deres udlægning af virkeligheden, kan man nemlig begynde at spørge til, hvilke konsekvenser det vil få, hvis den ene udlægning accepteres frem for den anden” (Jørgensen og Phillips 1999, 150-151).

Tidligere forskning

I det følgende afsnit vil jeg dykke ned i tidligere forskning, der har berørt emner som natur- og miljøbeskyttelse, kulturlandskab og tilknytning til stedet inden for det kulturvidenskabelige område. Mens vindkraft og affektive påvirkninger er en kombination, der ikke umiddelbart har været fremtrædende inden for kulturvidenskaben, er det blevet studeret inden for andre fagområder. Derfor vil jeg også kort drøfte disse perspektiver.

Inden for det kulturvidenskabelige felt har forskningen traditionelt været rettet mod emner som bl.a. kulturelle praksisser og samfundsmæssige forandringer, mens klima og natur- og miljøbeskyttelse også har været genstand for interesse, især i forhold til, hvordan mennesker opfatter og interagerer med deres omgivelser. Studier af kulturlandskab og stedstilknytning har undersøgt, hvordan steder formes af sociale, kulturelle og historiske faktorer, og hvordan individer knytter følelsesmæssige bånd til disse steder.

I kulturviden Connie Reksten Kapstads afhandling om miljøpolitiske aktioner i Norge fortolkede hun aktionen som erfaring og handling i forbindelse med gaskraftsagen i Øygården fra slutningen af 1900-tallet (Kapstad 2001). Hun dykker ned i sagens opståen omkring foråret 1997 til den efterfølgende erklæring om, at miljøforkæmperne et år senere havde vundet sagen. Formålet var at undersøge denne tidsperiode som en proces med at diskutere centrale spørgsmål inden for nutidens humaniora, især hvordan mening formes. *Gasskraftsagen* dukkede op på et tidspunkt, hvor mange troede, at den politiske interesse for miljøaktivisme var aftaget, og den blev et betydeligt emne, der også påvirkede den norske offentlighed mod slutningen af 1990'erne. Afhandlingen udforsker også, hvordan kulturelle faktorer, ud over de politiske og naturvidenskabelige, spillede en rolle i at gøre *gasskraftsagen* betydningsfuld. Kapstad viser, hvordan *gasskraftsagen* blev en ny kulturel størrelse ved at låne billeder, myter og forestillinger fra tidligere protestaktioner. Yderligere udfordrer afhandlingen nyere teoretiske retninger inden for kulturstudier og argumenterer for, at disse ikke er tilstrækkelige som analyseværktøjer, når man studerer fænomener som *gasskraftsagen*, og udfordrer dermed centrale teoretiske positioner inden for humaniora (Kapstad 2001).

Kapstads *gasskraftsag* i Øygården og Hordavindprojektet i Modalen deler flere ligheder, fordi begge sager omhandler projekter inden for energisektoren, der har stødt på stor modstand fra lokale beboere og miljøforkæmpere. I begge tilfælde har disse projekter haft eller frygtes at

få store konsekvenser for det lokale miljø og naturlandskab, hvilket har ført til offentlige debatter og politisk strid. I tillæg har begge sager haft betydelige kulturelle og sociale konsekvenser for lokalsamfundene, og derfor været genstand for omfattende mediedækning og offentlig opmærksomhed.

På trods af den stigende interesse for bæredygtighed og miljøbeskyttelse har vindkraft og dens affektive påvirkninger ikke været grundigt udforsket inden for kulturvidenskaben. Dette skyldes muligvis den tekniske og ingeniørmæssige karakter af vindkraftproduktion, hvilket har ført til, at jeg primært er stødt på specialer om vindkraftens implikationer inden for naturvidenskaben (Brekken og Engesæth 2022), medievidenskaben (Felde 2022) eller socialantropologien (Nerheim 2007). Netop disse tre specialer, har jeg dog fundet en del inspiration i, og de har med deres forskellige indfaldsvinkler også kunne bidrage til min opgave.

I 2022 skrev Tonje Marit Brekken og Oda Lie Engesæth speciale i by- og regionplanlægning på Norges miljø- og biovitenskapelige universitet om landbaseret vindkraft og menneskers relation til landskabet. Helt specifikt undersøgte de, hvordan opførelsen af vindmøller påvirkede menneskers forhold til landskabet ud fra teorier om stedkendskab og energirettigheder. Det gjorde de for at se, hvad der betød mest for folk, når det handlede om landskab og identitet. I denne opgave, var det Bjerkreim Søndre Klynge Rogaland fylke, der blev studeret, og resultaterne viste, at ændringerne havde forskellige effekter på folk. Nogle var bekymrede for retfærdigheden omkring vindmølleprojektet, mens andre fokuserede på værdier som natur og dyreliv. Afstanden til vindmøllerne spillede også en rolle i, hvor stærkt folk reagerede på ændringerne. Konklusionen var, at landskabsændringerne påvirkede menneskers tilhørsforhold og identitet på forskellige måder. Mange var utilfredse med processen omkring vindmølleprojektet og hvordan goderne blev fordelt, især når strømmen blev eksporteret til udlandet (Brekken og Engesæth 2022).

Brekken og Engesæth konkluderer også, at der hos samtlige informanter var en entydig opfattelse af uretfærdighed i forhold til den overordnede struktur og processer omkring planlægning, tilladelser, og implementering af vindkraftprojekter, herunder hvordan beslutninger træffes, hvilke parter der er involveret, og hvordan fordelingen af goder og byrder håndteres (Brekken og Engesæth 2022, 124).

I Beate Feldes speciale fra Institutt for Informasjons- og Medievitenskap på Universitet i Bergen, skriver hun i 2022 om, hvordan vindkraftmodstandere i Norge bruger Facebook-grupper til at dele information, strategier og mobilisere. Også ved hjælp af kvalitative interviews undersøger hun deres motivationsfaktorer for deltagelse i disse grupper, deres aktiviteter og deres refleksioner over eget engagement. Resultaterne i specialet pegede på, at den lokale identitet spiller en væsentlig rolle i modstandernes motivation for at deltage i grupperne, og at tilliden til både medier og myndigheder er faldende blandt dem (Felde 2022).

Jeg ser også hos mine informanter, at de bruger Facebook-grupper som en central platform til at dele information, invitere til arrangementer og diskutere vindkraft. Dette viser, at disse grupper ikke blot fungerer som et virtuelt mødested, men også som et dynamisk rum for koordinering af aktiviteter og udveksling af synspunkter blandt vindkraftmodstandere. Deres aktive deltagelse i disse grupper giver dem mulighed for at forblive opdaterede om udviklingen i sagen og samtidig bidrage til den løbende diskussion om vindkraftprojekterne.

Ånund Nerheim (2007) undersøgte i sit socialantropologiske speciale den komplekse proces, der sættes i gang, når planer om vindkraft bliver offentligt kendte. Med udgangspunkt i Høg-Jæren-sagen mener han, at det kan hævdes at forskellige aktører har forskellige muligheder for at få deres perspektiv frem i diskurser om en vindmøllepark på et bestemt sted. De aktører, der opnår størst succes, er dem, der overholder de fastlagte regler for, hvad der kan diskuteres på de forskellige fora. Aktører, der forsøger at introducere elementer i diskussionen, som går ud over rammerne sat af forumadministratoren, har ikke succes med deres tilgang. Derudover finder han frem til, at forsøg på at udsætte sagsbehandlingen eller stoppe projektet, indtil der etableres en national plan for vindkraft eller en *fylkesdelplan* for vindkraft i Rogaland, også mislykkedes (Nerheim 2007).

Analysen viste også, at selvom følelsesmæssige udbrud på folkemøder ikke har særlig betydning for sagsbehandlingen, eller at de hørings svar, der var stærkt imod en udbygning, blev afvist på grund af en overfladisk omgang med fakta om konsekvenserne af vindkraftudbygning, så indeholder de affektive udtalelser stadig information og indsigt om baggrunden for de forskellige perspektiver på en konkret udbygning af vindkraft. Relationen mellem forskellige aktører og stedet er, efter Nerheims opfattelse, central for aktørernes opfattelse af vindkraft på dette specifikke sted, og i opgaven får man klart en antydning af, at der ligger mere i sådanne sager end den *arealkonflikt*, som den bureaukratiske sagsbehandling vælger at håndtere (Nerheim 2007).

Så ikke desto mindre kan vindkraftens indvirkning på landskabet og dets affektive konsekvenser være af stor betydning for enkeltpersoners og samfunds opfattelse af og tilknytning til deres omgivelser. Og det er netop dette, der er en stor inspiration i min egen undersøgelse af vindkraftmodstandernes engagement og argumentation, hvor jeg søger at belyse de dybere lag af følelser, værdier og relationer til landskabet, der påvirker deres holdninger og handlinger.

I tidsskriftet *Energy Research & Social Science* ser en række forskellige forskere på den tætte forbindelse mellem kulturelle praksisser, emotioner og materielle objekter. I "Mixed feelings on wind energy: Affective imagery and local concern driving social acceptance in Switzerland" (2020) analyserer Julia Cousse, Rolf Wüstenhagen og Nina Schneider modstanden mod vindprojekter på lokalt niveau i Schweiz. Ved at bruge *affektivt billedsprog* fandt de en sammenhæng mellem respondenternes følelsesmæssige reaktioner og deres bekymringer om lokale vindprojekter. Paul Uphama og Katinka Johansen udforsker lignende temaer i deres artikel "A cognitive mess: Mixed feelings about wind farms on the Danish coast and the emotions of energy infrastructure opposition" (2020). De bemærker en opdeling i respondenternes holdninger til vindenergi, hvor de anerkender behovet for vedvarende energi, men samtidig er bekymrede for den lokale påvirkning af vindmølleparkerne. Aaron Russell og Jeremy Firestone fokuserer i deres artikel "What's love got to do with it? Understanding local cognitive and affective responses to wind power projects" (2021) på de komplekse og følelsesmæssige reaktioner, som lokale samfund kan have på planlagte vindmølleprojekter. De påpeger vigtigheden af at håndtere både følelsesmæssige og kognitive reaktioner for at øge lokal accept af vindkraftprojekter gennem effektiv kommunikation og engagement med lokalsamfundet. Disse undersøgelser bidrager til en bredere forståelse af, hvordan følelser og holdninger påvirker accepten af vindenergi og identificerer strategier til at håndtere følelsesmæssige reaktioner i planlægningen og implementeringen af vindprojekter.

Selvom disse undersøgelser ikke har fundet sted inden for det kulturvidenskabelige felt direkte, kan de alligevel bidrage til vores forståelse af, hvordan vindkraft påvirker menneskers kulturelle og affektive forhold til deres omgivelser. Ved at trække på denne forskning kan vi få et mere nuanceret billede af, hvordan vindkraftudvikling formes af og former kulturelle og følelsesmæssige landskaber.

Opgavens gang

I kapitel 2 vil jeg redegøre for de metodiske udfordringer og forklare hvordan jeg har forsøgt at løse disse. Blandt andet handler dette om de informanter jeg har interviewet og hvordan det foregik. Samtidig ønsker jeg at tydeliggøre mit eget udgangspunkt og involvering i projektet.

Kapitel 3 har et formål: her ønsker jeg at gøre rede for den måde, mine informanter erfarer konflikten i deres hverdagsliv, og hvordan det hjælper dem med at navigere og forstå deres omgivelser. På den måde kommer kapitel til at danne et grundlag for de begreber, jeg vil se på i kapitel 4.

I kapitel 4 vil jeg nemlig se på mine informanternes sansende møde med den natur, der betyder så meget for dem i deres hverdag. Én ting er, hvordan de oplever den potentielle frygt på et hverdagsniveau, men noget andet er, hvordan det påvirker dem affektivt. Jeg vil prøve at forstå, hvordan affekter kan blive kollektive og få performative egenskaber i form af socialt, kulturelt eller politisk engagement hos mine informanter

I kapitel 5 vil jeg ved hjælp af diskursteorien se nærmere på, hvordan sprog og sociale konstruktioner påvirker opfattelsen af det samfundsmæssige spørgsmål, den potentielle udbygning af vindkraft i Modalen udgør for mine informanter. Derudover vil jeg prøve at forstå, hvordan dette bidrager til at forme opfattelsen af virkeligheden omkring den grønne omstilling.

I kapitel 6 vil jeg opsummere mine fund i opgaven.

2 Metode og forskningsetik

I dette kapitel vil jeg redegøre for den metodiske tilgang til opgaven samtidig som jeg vil reflektere over de forskningsetiske overvejelser, jeg har skullet tage i processen. Centralt i kapitlet vil være overvejelser af valg, der er truffet undervejs i projektet såvel som i skriveprocessen. I tillæg hertil, vil jeg også diskutere udfordringerne, jeg stod overfor, da jeg skulle rekruttere informanter, indsamle materiale og efterfølgende behandle det.

Det at betragte kulturelle fænomener kan til en vis grad blive en abstrakt opgave, fordi det som oftest involverer observationer, undersøgelser og analyser af komplekse aspekter af den menneskelige adfærd, hvad end det handler om tanker og holdninger eller bare hverdagslivets praksis. Når kulturelle fænomener inkluderer *ting* som normer, værdier, ritualer og traditioner, symboler, sprog og sociale strukturer, er det vist selvsigende, at der er tale om *ting* som er dybt forankrede i vores forskellige samfund. Det er altså fænomener, der både er unikke og interessante i form af deres kompleksitet og mangfoldighed, og derfor tilskriver at man som kulturvider undgår generaliseringer, stereotypiseringer eller overdrevne forestillinger, men samtidig søger man at afdække mønstre, tendenser eller fælles træk, der kan være repræsentative for en kultur som en helhed (Ehn, Löfgren og Wilk 2016). Derfor kræver analyse indenfor dette felt en forståelse af det bredere kulturelle, historiske og sociale grundland, der former disse fænomener.

Så selvom det kan være en abstrakt opgave, er det en nødvendig tilgang for at forstå vores samfund, identitet, kommunikation eller adfærd på et dybere plan. De kulturelle fænomener er helt grundlæggende for, hvordan mennesker opfatter, agerer og interagerer i verden omkring sig, og derfor kan netop den kvalitative tilgang til være uundværlig for at få indsigt i de komplekse lag af mening, der er indlejret i vores kulturer.

At fokusere på og indsamle forskelligartede narrativer i mit projekt, har været helt afgørende for at undgå potentielle faldgruber, især set i lyset af, at jeg studerer en kultur, jeg ikke selv er født ind i. For at undgå en overfladisk *eksotisering* eller en fordømmende konklusion, har jeg forsøgt at inkludere stemmer fra forskellige sider af vindkraftkampen, der har fået lov til at tale om deres forskellige oplevelser, erfaringer og perspektiver i de kvalitative interviews, jeg har

lavet. Dette har været med til at skabe et mere respektfuldt og retfærdigt billede af den del af den norske kultur, jeg har undersøgt, og dermed bidraget til, at det udsnit af vindkraftmodstandernes fortællinger jeg har fået lov til at få indsigt i, har dannet et solidt grundlag for udformningen af min opgave.

Det er vigtigt at forstå, at lokale perspektiver kan være meget anderledes end ens egne, og derfor er det nødvendigt at være åben og reflekterende. At bruge åbne spørgsmål i dialogen er afgørende, da det giver mulighed for en dybere forståelse af, hvordan det lokale samfund ser på klimaændringer og beslægtede initiativer. Selv når der er uenigheder, er det vigtigt at fastholde fokus på det store mål – kampen mod klimaforandringer. Dette fælles mål kan være en samlende kraft, der bringer folk sammen på tværs af lokale forskelle og fremmer diskussion om, hvordan forskellige perspektiver kan bidrage til den fælles indsats.

Målet er ikke kun at forstå projektet udefra, men også indefra, inden for den lokale kontekst, og i og med, at beslutningsprocesser og adfærd er påvirket af oplevelser, erfaringer stemninger, bliver det vigtigt at anerkende og adressere disse faktorer i inddragelsesprocessen. Lokale borgere kan have stærke reaktioner på miljøspørgsmål, og for at sikre en meningsfuld inddragelse er det nødvendigt at anerkende og respektere disse holdninger og subjektive opfattelser.

I dialog med sin informant

I et kulturvidenskabeligt perspektiv, er det kvalitative forskningsinterview ofte en central metode, der anvendes fordi den giver mulighed for at forstå og tolke kulturelle fænomener gennem personlige fortællinger. Et perspektiv, fordrer inddragelse af mennesker, der lever inden for en given kultur, og dermed anerkender at kulturer både er komplekse og kontekst- og tidsafhængige.

Samtidig integrerer interviewer sig selv som et forskningsredskab i det kvalitative forskningsinterview ved at engagere sig i en dialog med sin informant og skabe en forståelse af informantens livsverden gennem interesse og spørgsmål (Kvale, 1997, s. 30). Så selvom denne type interview naturligvis handler om at forstå sine informanternes livsverden; deres subjektive synspunkter, opfattelser og vurderinger, ses både interviewer og informant som tydelige aktører

i skabelsen af forskningsmaterialet. Dette skyldes, at interviewet ikke blot er en neutral informationsindsamling, men en interaktion, hvor begge parter aktivt deltager i konstruktionen af meningsfulde narrativer og forståelser af kulturen. Både interviewer og informant fortolker konstant spørgsmål, fortællinger og oplevelser, og mens intervieweren former og styrer dialogen gennem sit valg af spørgsmål, er også reaktioner på informantens svar eller generelle tone i interviewet med til at påvirke interaktionen.

Det givne

Mit projekt skulle, i sin spæde begyndelse, handle om dem, der var imod dét, jeg var for. Jeg ville undersøge dem, der mente det modsatte af mig og hermed sagt: dét, jeg ikke forstod. Det var en tilgang til en problematik, der ikke kunne være andet end kulturelt betinget, og derfor satte jeg mig for at forstå.

I mit ønske om at forstå dem, der stod i modsætning til mine egne overbevisninger om vindkraft, åbnede jeg døren ind til deres verden med mine kvalitative interviews som redskab. Jeg ville udforske de holdninger og perspektiver, jeg ikke umiddelbart delte og indledte samtaler, der skulle belyse en form kulturelt betinget baggrundstæppe for deres synspunkter (Brinkmann og Kvale 2015, 173-174). En personlig erkendelse af, at vi er nødt til at gå i dialog med dem, vi ikke nødvendigvis er enige med eller forstår, og at vi har forskellige måder at forstå ting, baseret på de forskellige, kulturelt betingede grundlag for det, vi ofte taget for givet i vores hverdag. Projektet og mine samtaler med informanterne har været en personlig rejse, der skærer ind til benet af et fælles spørgsmål: Hvordan forholder vi os til ændringer i den verden, vi indtil nu har været fortrolige med? Konfronteret med klimaændringer og naturens sårbarhed er vi alle tvunget til at tage stilling til det givne; de forhold og vilkår, der er en uomgængelig del af vores eksistens. På denne måde bliver det at forholde sig til "det givne" kernen i vores fælles udforskning af, hvordan vi navigerer gennem de komplekse dynamikker af forandring og bevarelse i vores verden.

Krydsende interviewformer – og forsøget på at snakke om det affektive

Udgangspunktet for mine interviews var at få et indblik i deres brug af naturen for at få et indblik i, hvordan de brugte den, hvad den betød for dem i deres hverdag og hvad det var, de frygtede ville blive ødelagt. Jeg tænkte, det ville være ret banalt at spørge: ”Hvad synes du om naturen i Norge?” eller udfordrende at gå direkte til sagen med: ”Hvad tror du, naturen betyder for dit mentale helbred?” så derfor startede jeg hellere med at spørge om, hvor min informant var vokset op, hvad deres tilknytning til området var, og de havde nogle særlige minder fra området, de huskede. Formålet med at lægge ud med inspiration fra det narrative interview, var at få fat i en lille snert af mine informanternes livshistorie eller deres erindringer om lokalområdet (Brinkmann og Kvale 2015, 182-184). Samtidig skulle interviewet jo også drejes hen på deres holdninger til og oplevelser af vindkraftdebatten, og her oplevede jeg, at interviewet begyndte at tage mere form af det diskursive interview. Brinkmann og Kvale skriver, at: ”Alle interviews er naturligvis diskursive og indebærer forskellige diskurser” (Brinkmann og Kvale 2015, 184) (min oversættelse), og at denne type interviews ofte kan føre til konfrontationer for at se, hvordan der tales om et emne i højere grad end hvad der siges om emnet. Jeg var som udgangspunkt ikke ude efter dette, men i og med, at jeg interviewede mennesker, som var aktive indenfor modstandskampen, var det helt umuligt ikke at lægge mærke til et mønster i deres argumenter, der pegede på en delt opfattelse af, hvad den potentielle udbygning kunne have af konsekvenser for dem i et bredere samfundsmæssigt perspektiv.

At få folk til at tale om naturen og indgrebene i deres lokale natur, har som udgangspunkt ikke været svært, men at forstå og udforske affektive reaktioner kan være en kompleks opgave. For at tackle denne udfordring anvendte jeg en strategi, der først og fremmest skulle hjælpe informanterne med at adskille og identificere deres affektive reaktioner ved at bede dem om at skabe mentale billeder af specifikke scenarier. Jeg guidede dem til at forestille sig at sidde på en fjeldtop og observere landskabet omkring dem, fordi jeg forestillede mig, at denne tilgang kunne hjælpe med at etablere en forbindelse mellem deres følelser og de fysiske og psykiske påvirkninger, de ville kunne opleve i dette scenario. Ved at fokusere på konkrete og nærværende oplevelser, forsøgte jeg at gøre det lettere for informanterne at udtrykke deres følelser, samtidig med at det giver dem et fast grundlag at analysere fra.

For at uddybe denne tilgang og fremme en dybere refleksion bad jeg derefter informanterne om at forestille sig et nyt scenarie, hvor jeg indførte en dimension af kompleksitet eller potentiel konflikt ved at introducere tanken om, at de i dette mentale billede kunne se en vindmølle eller et vindkraftværk i horisonten. Dette scenarie skulle tjene som en udløser for at afdække de affektive reaktioner og associationer, de havde i forhold til vindmøller. Ved at stille specifikke spørgsmål om, hvordan tilføjelsen af vindmøller påvirker deres følelser, tanker og sanser, søgte jeg at skabe en dybere forståelse af de affektive reaktioner og deres komplekse sammenhæng. Ved at inddrage informanternes evne til at forestille sig og skabe mentale billeder forsøgte jeg også at overvinde den eventuelle udfordring, der kan være når man skal verbalisere følelser. Jeg tænkte, at brugen af scenarier kunne åbne op for en bredere palet af følelsesmæssige reaktioner, som ellers kan være vanskelige at udtrykke verbalt.

Rekruttering af informanter – et stort engagement

Det var tilbage i sensommeren 2023 at jeg første gang initierede kontakt til en mulig informant, for når man først begynder at snakke højt om vindkraft, er det min oplevelse, at de færreste ikke har en holdning til emnet. I hvert fald, har de fleste, jeg har snakket med på min vej fået med sig, at der foregår en stærk debat i medierne om vindkraft og naturødelæggelser. Derfor blev det helt oplagt for mig at gå via både allerede etablerede og nye venskaber i Bergen for at finde interviewssubjekter, og dermed lade snebolden trille ved at gøre disse opmærksom på, at jeg søgte deltagere til mit projekt.

Derfor faldt jeg i snak med en gruppe andre unge mennesker over et spil pool på en lokal bar, der nævnte en onkel fra området omkring Modalen, som var meget interesseret og engageret i vindkraftdebatten og Hordavindprojektet. Efter at have taget mod til mig, tog jeg kontakt via Facebook. Jeg fik både råd til, hvem jeg burde kontakte og fik ham til at poste et indlæg i en lokal modstandsgruppe, og dette ledte til, at jeg fik en hel del henvendelser fra folk, der var meget engagerede i debatten om vindkraftudbygningen i Modalen, men også i andre projekter rundt om i landet.

Jeg var som udgangspunkt ikke overrasket over, at der var en del som viste stort engagement i mit projekt, for efter at have fulgt med i debatterne på både sociale medieplatforme som Facebook og Instagram samt de lokalaviser, jeg havde købt mig adgang til, stod det klart for

mig, at der er tale om mennesker, som har brug for at blive hørt. De kæmper en sag, og de står på den side af sagen, der ikke automatisk har mest autoritet. Dette skal jeg vende tilbage til, men det er blot for at påpege, at det primært blev værdsat, at jeg var interesseret i at høre deres stemme i sagen.

Når det så er sagt, mødte jeg også en del mistro til projektet. Til Facebook-opslaget i gruppen blev der kommenteret heftigt, og mange tvivlede på hensigten med mit projekt. Hvem eller hvilken side af sagen repræsenterede jeg, var jeg blevet manipuleret af vindlobbyisterne til at tro på et vindeventyr og var jeg måske i virkeligheden bare ude efter et fornøjelseskick, fart og spænding? Jeg blev sågar undersøgt fra top til tå på Facebook, X og LinkedIn, hvor man havde fundet frem til, at jeg var en pige med stor interesse i friluftsliv, arbejdede for en snowboard- og ekstrem sportsforhandler, og regelmæssigt likede indlæg som var positive til vindkraft, der i tillæg nedtonede alvorligheden af naturødelæggelserne, disse ville bidrage til. Her havde man altså ikke lyst til at bidrage til mit CV, men på trods af, at jeg for første gang fik at føle på egen krop, at jeg havde bevæget mig ud i et felt med stort engagement og med stærke følelser involveret, blev jeg bare bekræftet i, at det var en vigtig undersøgelse, jeg havde sat i gang. En del af mit formål var jo netop at opnå en dybere indsigt i en side af sagen, jeg ikke selv var en del af.

Afgrænsningen af udvalget af mine informanter er sket helt automatisk, da opgaven tager form som et casestudie, der bare berører områderne omkring Modalen. Jeg havde på forhånd fået indtrykket af, at det kunne blive en udfordring at få fat i mennesker fra begge sider af konflikten – altså dem der var for, og dem der var imod. Fordi opslaget var blevet delt i ovenstående type Facebook-gruppe, og herfra videredelt af folk, som var aktive derinde, indså jeg, at jeg nok kun ville komme til at tale med mennesker, der var imod *udbyggelsen* af vindkraft i de omkringliggende fjelde. Dette affødte altså en ændring i min tilgang til projektet, der nu måtte tage udgangspunkt i det fokus, der skulle være *modstandernes* perspektiv på konflikten. Dette anså jeg først som en ulempe og en fejl, jeg havde begået, som ville komme til at begrænse mig og det, jeg egentlig ville med opgaven, men det åbnede som sagt snarere op for andre perspektiver.

Det viste sig i tillæg, at de grundejere, som allerede har skrevet under på en aftale med Norsk Vind AS, er underlagt tavshedspligt. Dette er naturligvis vigtigt at reflektere over, for

det kan nemlig betyde, at man som forsker sidder tilbage med en følelse af, at der er nogle aspekter eller erfaringer, man ikke formår at få et indblik i (Torja 2021, 145-153).

I opslaget blev folk bedt om at henvende sig til mig enten på Facebook, via e-mail eller på telefon, og her valgte flest at kontakte mig via den e-mailadresse, der var tilknyttet til universitetet. Jeg mærkede selv, at jeg følte mig mere tryk ved disse henvendelser efter at have læst kommentarerne på opslaget, der på en måde føltes rettet mod mig personligt, fordi det jo var mit fulde navn, der stod opgivet i opslaget. Dermed føltes de henvendelser, jeg fik via e-mail mere håndterbare for mig, og til mit held, var det her, jeg modtog flest henvendelser. Jeg uddybede opgavens formål for de udvalgte informanter, forklarede lidt om interviewprocessen og udviste taknemmelighed for, at de havde lyst til at tale med mig. Jeg tror også, jeg underbevidst forsøgte at gøre mig lidt ydmyg for at undgå konfrontationer, og dermed gjorde klart, at jeg ikke var ude efter politiske diskussioner eller på nogen måde repræsenterede *vindkraftlobbyisterne* i Norge. Herefter sendte jeg et informationsbrev² om projektets formelle formål og deres rettigheder i forhold til deltagelse.

Interviewsituationen - at interviewe på Zoom

Jeg har fulgt lidt med i debatten rundt Hordavind-projektet i Modalen/Masfjorden/Alver kommune, og har derfor lyst til at rejse opp en tur i december og tale med folk fra disse områderne. Kunne du tænke dig at deltage i et kort interview (omkring 1 times tid) om dette rundt 14.-15. december?

Sådan skriver jeg i min henvendelse til min første informant. Mit store ønske var at rejse til Modalen, opleve den natur, det rent faktisk drejede sig om og dermed få muligheden for at få suge de sansende oplevelser af naturens både nydelse, frygt og måske endda håb helt ned i lungerne. Den norske natur, de stejle fjelde og de dybe fjorde er, selv for en som ikke er vant med det, en helt særlig oplevelse som jeg var helt overbevist om, skulle indgå som en ret essentiel del af min opgave.

For det første, gik det op for mig, at det ville blive ekstremt svært at kordinere at få de forskellige interviews til indenfor én og samme weekend, hvilket betød, at jeg måtte rejse

² Se bilag 1.

tilbage flere gange. Mo, som er administrationscenteret i Modalen, ligger cirka 2,5 time væk i offentlig transport og med udgifter til dette samt kost og logi, begyndte dette at se ud som en lidt større udfordring for mig i praksis end først antaget. Den økonomiske støtte, man kan søge på universitetet til denne slags projekter, kræver bl.a. fastsatte datoer for rejsen, og det kunne jeg allerede mærke blev svært at indfri. Og da det kom til stykket, viste det sig, at ingen af mine informanter faktisk var fra Modalen. Derfor valgte jeg løsningen med online interviewning, der uden tvivl har lidt flere ulemper end hvis jeg havde mødt mine informanter fysisk.

Selvom interviewsituationen ikke var optimal, kunne jeg stadig opfange mange af de afgørende elementer i et kvalitativt forskningsinterview. Jeg kunne se min informanters mimik og gestik, hvilket ifølge Berger og Luckmann (2000) er centrale i ansigt-til-ansigt-interaktioner.

I en ansigt-til-ansigt-situation fremstår den anden for mig med en levende tilstedeværelse, som vi begge er en del af. Jeg ved, at jeg fremstår for ham i den samme levende tilstedeværelse. [...] Jeg ser, at han smiler, før han reagerer på min rynkede pande ved at stoppe med at smile, for derefter at smile igen, når jeg smiler, og så videre” (Berger og Luckmann 2000, 48).

For eksempel, blev en af mine informanter meget rørt, da vi begynder at snakke om besøg til hendes forældres hytte. Selvom vores samtale foregik via skærme, kunne jeg tydeligt se en ændring i hendes mimik og kropssprog. Hendes øjne blev blanke, og hendes stemme blev stille og meget følelsesladet, mens hun begyndte at bevæge det håndholdte kamera lidt nervøst. Disse fysiske tegn påviste altså tydeligt, at dette emne berørte hende dybt på et personligt plan, hvilket jeg også lod mærke til ved mine andre informanter. Så på trods af til tider skrantende internetforbindelser, fik jeg stadig muligheden for, via disse visuelle og auditive signaler, at kunne opfange følelsesmæssige tilstande og forstå vigtigheden af forskellige aspekter ved konflikten i deres liv.

Informanterne

Jeg udvalgte fem personer til mit projekt, der alle havde en tilknytning til områderne ved Modalen eller fjeldene omkring. Bare én var gårdejer og boede i nærområdet, mens de resterende boede i andre dele af *fylkeskommunen*. Der var ikke den store aldersspredning, men jeg spurgte ikke nærmere ind til deres alder. Så længe de havde en tilknytning til området, var det ikke så vigtigt for mig hvilken alder de havde eller hvad de beskæftigede sig med. Alligevel havde flere af informanterne lyst til at fortælle om deres aktive deltagelse i debatten, hvor nogle af dem var med i fronten af planlægning og udførelse af protester, informationsmøder, møder med politikere, osv. For dem alle var dette dog noget, de engagerede sig i ved siden af deres hovedbeskæftigelse i diverse erhverv. Som tidligere nævnt, havde nogle af mine informanter hytter i eller omkring Stølsheimen³, hvor de havde tilbragt ferier og weekendtur i barndommen, mens andre fortsat besøgte området jævnligt i forbindelse med jagtture eller lign.

Informanterne har jeg valgt at give andre navne, selvom det ikke var alle, der ytrede et ønske om dette. Flere af dem er tillæg meget aktive indenfor de forskellige grupper, og havde som udgangspunkt ikke problemer med at fremstå med deres eget navn. Havde jeg valgt at gøre dette, mens andre skulle have været gjort anonyme, havde det ikke haft den ønskede effekt. Derfor kom mine informanter til at hedde Ole, Tina, Nina, Nils og Ida. Disse fem deler alle en holdning imod vindkraft, men det er vigtigt at huske på, at det ikke ensbetydende med, at dette udvalg er *statistisk* repræsentativt. Heldigvis, er det ikke som udgangspunkt noget, man er interesseret i ved kvalitative undersøgelser (Thorsen 1993, 27).

Fra tale til tekst – “Du snakker meget forståeligt dansk, i hvert fald”

Efter tilladelse fra mine informanter er alle mine fem interviews optaget via optagefunktionerne på Zoom, der både generer lyd og video separat. At det hele foregik online, tog en del af naturligheden og spontaniteten ud af samtalen. Videoerne har jeg ikke gemt, mens lydfilerne er blevet brugt til transskribering. Her har jeg brugt Words online transskriberingsfunktion, som er knyttet op til min egen Microsoft-konto. Dette lød umiddelbart som en effektiv løsning,

³ For diskussion om navnet Stølsheimen, se analysedel 3.

særligt fordi alle de tre interviews endte med at vare over en time – nogle nærmere på to. Desværre skulle det vise sig, at man med et sådant program kun kan vælge et standardsprog at transskribere ud fra, hvilket var en åbenlys udfordring, når jeg talte dansk til mine informanter, der svarede på norsk.

I starten af mine interviews valgte jeg at sige, at jeg jo er dansk og kommer fra en kultur med en helt anden, eller i hvert fald meget mindre fremtrædende debat om vindkraft, og om det vækkede yderligere begejstring eller skepsis, kunne jeg ikke bedømme. Ikke at det var mit formål, for det handlede nok mere om, at jeg ønskede at placere mig i en nysgerrig position. I tillæg svarede en del af dem med dialekt, som også var vanskeligt for transskriptionsværktøjet at opfange, så derfor besluttede jeg at oversætte mine citater til dansk. Dette er altså primært gjort for at øge læsbarheden og undgå dumme misforståelser, men betød også, at jeg var tvunget til at arbejde mere i dybden med hvert af interviewene.

Forskningsetiske refleksioner

Ifølge de forskningsetiske retningslinjer for humaniora, er det afgørende for forskeren at udvise respekt for forskellige værdier og holdninger, og måske endda særligt hvis de afviger fra ens egne (Alver 1997). Når jeg personligt går ind for vindkraft, er det vigtigt at anerkende, at mine informanter, der er imod vindkraft, har lige så legitime holdninger og motiver som jeg selv har. Følgende afsnit om forskningsetik vil derfor udforske denne dynamik og refleksivitet, der har været en central del af min undersøgelse af vindkraftmodstandens komplekse verden.

At dykke ned i et forskningsprojekt om vindkraftmodstand har ikke kun udfordret min egen forforståelse om modstanderne, men har også åbnet op for en nuanceret erkendelse af de perspektiver, som de repræsenterer. I løbet af projektets forløb har jeg oplevet en gradvis forskydning, hvor mine holdninger ikke længere er i skarp kontrast til informanternes, men derimod er blevet formet og nuanceret gennem dialog og forståelse og dermed i virkeligheden også trådt bemærkelsesværdigt i baggrunden (Ehn og Klein 1994). Projektet har vist sig at være en rejse, hvor jeg ikke blot har observeret "de andre" udefra, men jeg har også aktivt engageret mig i at forstå deres standpunkter og argumenter. Det har altså handlet om at finde en balance mellem at anerkende min egen subjektivitet og samtidig kunne bevare en respektfuld afstand, der tillod informanterne at komme til orde uden at blive formet af mine egne overbevisninger. Dette var en opgave, der på mange måder indebar at forsøge at navigere mellem at være til stede som en forsker med egne synspunkter og samtidig at respektere informanternes oplevelser og perspektiver.

Set fra et kulturvidenskabeligt perspektiv er det afgørende at anerkende, at vores opfattelser og holdninger ofte er formet af den kulturelle kontekst, vi kommer fra, og min opvækst i en kultur, hvor vindkraft i større grad er accepteret, skaber en særlig linse, gennem hvilken jeg betragter og nærmer mig emnet. Dette perspektiv har potentiale til at påvirke, hvordan jeg fortolker og forstår affektive reaktioner hos dem, der står imod vindkraft, og det er vigtigt at være opmærksom på dette i hele forskningsprocessen. Ved at anerkende min egen kulturelle baggrund og min positive holdning til vindkraft søger jeg at minimere forforståelsens påvirkning på mine analyser og fortolkninger (Torja 2021). Jeg ønsker at sikre, at mine observationer og konklusioner ikke udelukkende afspejler min personlige overbevisning, men i stedet åbner op for en mangfoldig forståelse af de affektive reaktioner inden for

vindkraftmodstand. Denne refleksivitet kan i forskningssammenhænge beskrives ved at man er i stand til at forstå den indflydelse, man selv har i samspillet med deltagerne, samt betydningen af de data, de teoretiske synspunkter og den forforståelse, som man bringer med sig ind i projektet (Ehn og Klein 1994, 9-13).

3 Analysedel 1: ”Med hvilken ret?”

Debatten om vindkraft i Norge er naturligvis ikke simpel, og for at undgå en unuanceret og stereotypisk fortolkning af argumenterne i en sådan sag, er man nødt til at vende blikket lidt væk fra det eksplicitte. Det er ikke alt, man kan forstå om menneskers opførsel, meninger og holdninger ved bare at se på det, som er synligt for øjet eller det, som er dramatisk nok til at blive hørt (Ehn, Löfgren og Wilk, *Exploring Everyday Life* 2016). Så hvad handler denne store konflikt egentlig om for mine informanter? Hvad ligger bag deres engagement i sagen, og hvordan påvirker den egentlig deres hverdag? I dette analysekapitel dykker jeg derfor først ned i mine informanters hverdagsliv og ser, hvordan de oplever og fortolker konfliktens trusler i deres hverdag. Ved at se på deres grundlæggende antagelser gennem et erfaringsnært perspektiv, vil jeg foretage en rekonstruktion af de værdidomme, der går igen i deres udtalelser. Samlet set vil denne vinkel give mig mulighed for at trænge dybere ind i vindkraftmodstandernes verden og forstå de grundlæggende opfattelser og perspektiver, der driver deres modstand mod vindkraftudvikling. Dette vil være en vigtig første skridt i min analyse af konflikten og skal udgøre et solidt grundlag for at udforske de komplekse dynamikker, der er involveret.

I dette kapitel vil jeg først dykke ned i dine informanters daglige liv, rutiner og erindringer for at forstå, hvordan de oplever og fortolker verden omkring dem. Ved at undersøge deres grundlæggende antagelser gennem et erfaringsnært perspektiv, vil jeg foretage en rekonstruktion af de værdidomme, der går igen i deres udtalelser (Schütz 2005). Dette vil give mig mulighed for at trænge dybere ind i vindkraftmodstandernes verden og forstå de grundlæggende opfattelser og perspektiver, der driver deres modstand mod vindkraftudvikling.

Hverdagslivet

Inden for kulturanalyse, hvor det er almindeligt at kombinere både metoder og teorier for at opnå en mere holistisk forståelse af kulturelle fænomener, ønsker man bl.a. at se nærmere på hvad fænomener gør med os (Ehn og Löfgren 2001, 14). Studiet af hverdagslivet i kulturer er afgørende for at forstå, hvordan normer og værdier manifesterer sig i konkrete handlinger og praksisser, og dette involverer ofte en analyse af daglige rutiner og praksisser, som for fx fritid,

sociale interaktioner eller politisk engagement. At se nærmere på mine informanternes subjektive oplevelser i forbindelse med vindkraftudbygningen, kan give mig indsigt i sociale strukturer og hierarkier samt magt- og magtdynamikker, især i tilfældet som i Modalen, hvor vindkraftprojektet involverer lokalsamfundet, men ikke de omkringliggende kommuner, i beslutningsprocessen. Altså kan de ændringer i hverdagslivet, konflikten har medført eller frygtes at medføre hos mine informanter, indikere bredere sociale og kulturelle forandringer.

Stedstilknytning, tid og romantisering – om naturens betydning i hverdagen

I sin doktorafhandling om landskabets fænomenologi (1995) introducerer professor i Rural Sociology et landskabsbegreb, der skal tydeliggøre det eksistentielle forhold mellem menneske og landskab. *Landskabelse* omfatter: ”menneskers forhold til omgivelserne, både deres forståelse og deres faktiske brug og udformning af omgivelserne”, og indikerer at vores liv og handlinger i dette landskab finder sted i en social og kulturel kontekst (Krogh 1995, 5).

Jeg indledte mine interviews med at spørge ind til mine informanternes tilknytning til området, jeg havde valgt at sætte mit fokus på – nemlig Modalen. Bare én af informanterne bor i selve området, mens de andre er vokset op i nærheden, har hytte i området eller bare har tilbragt meget tid i forbindelse med ture, jagt og andre friluftaktiviteter. Det var tydeligt allerede fra dette allerførste spørgsmål, at der fandtes en stærk tilknytning til naturen i området hos mine informanter – både for Ole, som bor der fast, men også for de resterende, som bare besøger området jævnligt.

Nina fortæller fx om et særligt bånd til fjeldene, et bånd der strækker sig tilbage gennem generationer: ”Det var mit og min fars projekt. Jeg var kun syv år, så jeg har egentlig tilbragt ferier og weekender deroppe, lige siden jeg var lille.” Hun reflekterer over sin egen barndom og tilknytningen til et sted, der havde været en konstant i hendes liv, og også Nils deler lignende erindringer om de af familiens traditioner og oplevelser i naturen, der har formet hans forhold til landskabet: ”Jeg er vokset op, ikke i de fjelde der, men lige i nærheden. Det er ikke så superlangt væk, vel? Så de fjelde har altid været vigtige for mig, og egentlig også mine forældre. Vi rejste meget derop da jeg var lille, og specielt i vinteren hvor vi stod på ski. Mange muligheder”. Ifølge Krogh, kan mange mennesker, selvom de ikke har boet netop dér i dt

landskab, have et stærkt og nært forhold til et særligt sted, der bundet i gode minder, oplevelser eller perioder i deres livshistorie. Det kan man, fordi landskabet nærmere er en ramme omkring handlinger, end det egentlig er rummet for dem. Fjeldene kan fx have en vigtig plads i hjerterne hos mine informanter, selv for de, som ikke har deres daglige gang der (Krogh 1995, 10).

Ole, der er grundejer i området og bor på et gårdbrug, det har været familiens i flere generationer, filosoferer på lignende måde over betydningen af både gården og nærområdets historie: "[...] der er en lang historie og kulturhistorie knyttet til det sted, og selvfølgelig også naturen. Og når jeg går på fjeldet, så går jeg jo bogstavelig talt i fodsporene til både min far og bedstefar, oldefar, tipoldefar og tip-tip-tip-tip-tipoldefar". Det blev hurtigt klart for mig, at denne tilknytning var noget, mine informanter satte i forbindelse med både minder, oplevelser og familie med en vis grad af nostalgisk tilbageblik. Denne måde at bruge generationer, barndom og minder på, fortælle meget om mine informanters tidsopfattelse og dermed deres måde at leve og tænke (Frykman og Löfgren 1979, 21), og efter at have uddybet tilknytninger til området, begynder vi at spore os ind på snakken om den omkringliggende natur og netop minder derfra. Ole fortæller at han nyder, når han går på fjeldet:

"[...] og sidder der med en kop kaffe. Tænker på at her sad måske min bedstefar, min oldefar, og se udover det vi kalder intakt natur - stort set intakt natur. Det samme som de så for 300 år siden, og forhåbentligvis det samme som de vil kunne se om 200 år. Altså et eller andet som er minimalt menneskepåvirket. Det er jo en oplevelse lige der."

Denne idealisering eller romantisering af fortiden går igen hos flere af mine informanter, der, ligesom Ole, referer til forhistoriske tilstande. Tina forklarer nemlig sit behov for at være ude i naturen således:

"Jeg er meget, meget glad for at kunne opleve, altså der er et eller andet, det gør noget ved mig, når jeg kan opleve at være i naturen og tænke, at nu er jeg et sted, som er sådan som det altid har været. Ser ikke nogen indgriben fra mennesker. [...] Det forbinder mig på en måde tilbage til sådan som det var, da stenaldermenneskerne kom. Jeg synes, det er en vigtig værdi, at man kan have nogle sådanne steder igen på denne jord."

Nina kommer ind på samme tematik, da hun afslutningsvis i interviewet tilføjer følgende:

"Disse fjelde, ikke kun i Modalen, men også i Norge, hvis jeg tænker på de bjerge derinde, så har de været sådan lige siden sidste istid, og de har været sådan, hvor mennesker har gået der i tusinder af år."

Når mine informanter tænker tilbage på deres forfædre, stenaldermennesker eller istiden, virker det, som om de har skabt et romantisk billede af fortidens urørte natur. Det synes at være en længsel efter en tid, hvor naturen var uberørt af moderne teknologi eller menneskelig indflydelse. Selvom dette billede måske er lidt romantiseret og idealiseret, er det et forsøg på at genoplive en forbindelse til en æra, hvor mennesker levede tættere på naturen og i større harmoni med deres omgivelser. Det er vigtigt at huske, at selvom stenaldermennesker og tidligere generationer måske oplevede naturen som urørt, var den faktisk også påvirket af menneskelig aktivitet som jagt, samling og landbrug.

Når jeg i analysens første del fremhæver på tidsperspektivet i debatten om vindkraftudbygningen, er det fordi jeg i samtalerne med mine informanter har lagt mærke til en særlig interesse for, samt refleksioner om tidens gang. I ovenstående citat fra mit interview med informanten Ole, males på mange måder et grundlæggende billede af, hvordan mine informanter opfatter naturen som noget mere end noget ikke-menneskeligt, men også hvordan de ser på naturen i et fortids-, nutids- og fremtidsperspektiv.

Tiden, der kan fortælle meget om menneskers måder at tænke og leve på, bliver helt afgørende i forsøget på at forstå det synkroniseringsproblem, denne debat kan være udtryk for. Fordi der kan eksistere mange forskelle opfattelser af tid, og den kan betragtes og opleves forskelligt indenfor bare én kultur (Frykman og Löfgren 1979, 21-22). Frykman og Löfgren stod naturligvis ikke overfor det samme pres, vi oplever, når vi snakker om klimaforandringer i dag, men den måde tiden beskrives som værende et potentielt område for konflikt, udtrykker min informant Nina, da vi snakker om have travlt: "Vi vil ikke gøre ting så hurtigt," siger hun og referer til et motto, der har været udbredt i forbindelse med norsk klimapolitik i 2023:

Mere af alt - hurtigere? Nej, vi må sætte en politisk bremse på, fordi vores kortlægning af den norske natur er så dårlig. Vi ved så lidt om den, og der er mange habitater med nøglearter i Norge, som vi endnu ikke kender til. Så vi ved ikke, hvad vi ødelægger, hvis vi gør dette meget hurtigt (Nina).

Allemannsretten - om landskabsændringer og retten til natur i et hverdagsnært perspektiv

Nina: Ja, altså, du får det, som vi kalder for brudte horisontlinjer, og det er noget, som min kommune og flere kommuner også ved, i deres plan- og bygningslovgivning, at de, eller deres områdebestemmelser, siger, at de ikke skal have brudte horisontlinjer, fordi det forstyrrer os meget. Så hvis man for eksempel skal bygge et hus eller noget andet, så må man bygge det ned forbi den fjeldtop, så det ikke går over, fordi man ikke skal have disse brudte horisontlinjer. Det er så vigtigt for vores mentale helbred at kunne se det.

Emilie: Uh, det vidste jeg ikke. Det bliver ligesom... det er jo ligesom officielt så.

Nina: Ja, dette ligger i *planverket* i rigtig mange kommuner i Norge.

Emilie: Sådan, ja. Og det er jo selvfølgelig det som kan ske, når.. Ja, jeg ved jo ikke engang hvor høje vindmøllerne kan blive.. 200?

Nina: 275. 275 er den højeste planlagte. Den største i verden er planlagt i Norge, i Gulen. Ja, 275 meter.

Emilie: Ja okay, det kommer jo uden tvivl til at bryde med samtlige horisontlinjer.

Nina: Ja, det gør det. Og så er det det med formen bare, altså den er meget spids. Og det ser ud som store knive. Bare den association til at det ser ud som store sværd eller knive, sådan med spidser og ser farlige ud.

Sådan forløber interviewet med Nina, da vi begynder at snakke om forestillinger om landskabet, hun har en tilknytning til. Jeg forsøgte at bede alle mine informanter om at visualisere at sidde på en bjergtop, skue ud over landskabet og fortælle mig, hvad de så. Her var både positive og negative fortællinger, der kan være udtryk for gode minder og frygt for fremtidige skrækscenarier.

Øvelsen var inspireret af det socialpsykologiske studie fra Schweiz (2020), hvor informanterne blev bedt om at evaluere deres reaktioner på spørgsmål vindenergi, med det formål at fremprovokere følelsesmæssige reaktioner. De blev spurgt: "Hvad er de første tanker eller billeder, der dukker op, når du tænker på vindenergi?" Til dette kunne de enten svare med enkelt-ord som "fugl" eller korte, beskrivende udsagn som "vindmøller på bakker, der kan ses på lang afstand" (Cousse, Wüstenhagen og Schneider 2020). For at gøre scenariet lidt mere specifikt, forsøgte jeg at vælge en bjergtop i områder omkring Modalen, de følte en tilknytning til. Jeg spurgte, hvordan de ville reagere ved at sidde deroppe og forestille sig udsigten men med en vindmølle i horisonten, og min informant Ole fortæller først om sine erfaringer med

masterne fra en kraftledning, der blev bygget for 4 år siden: "[...] da jeg kom op på det fjeld, jeg plejer at gå til, og første gang så at den ene mast var sat op, så var det bare et eller andet som bare... noget stemte ikke. Sådan rent fysisk [...] så selv sådan nogle små ting, bliver opfattet med det samme." Fortællingen fortsætter med reference til de potentielle vindmøller i Hordavind-projektet og jeg mærker at vi bevæger os over imod den frygt, mine informanter har for, at den natur, der betyder så meget for dem, er i fare for at blive taget fra dem:

Det her lyder måske lidt fanatisk, men hvis der havde stået sådan en vindturbine indenfor den synsgrænse her, så havde en stor del af min oplevelsesværdi været ødelagt [...] Den bevægelse dér, den strider imod oplevelsen af et stort område af fjeld og fred og ro, sådan at øret vil opfange det [...] Med det samme du ser bevægelse af større konstruktioner, så er det en voldsom... Altså vores sanser har en voldsom evne til at opfange den slags (Ole).

Sanserne, som Ole snakker om, skal jeg vænne tilbage til, men det første jeg bider mærke i, er den oplevelsesværdi, han er bange for at få ødelagt. Det handler altså ikke kun om de fremtidige generationer, men også om mine informanters egne behov, og for dem symboliserer de potentielle vindturbiner således en trussel mod deres ret til og behov for at kunne nyde naturen, fordi de repræsenterer en indgriben i det naturlige landskab og forstyrrer den fred og ro, de søger i naturen. Desuden kunne de følgende to citater tyde på, at de også opfatter vindturbinerne som et symbol på politisk magt og beslutningsprocesser, der ikke tager hensyn til befolkningens interesser eller deres ret til at nyde naturen frit. Nina forklarer dette: "Så det er det rene overgreb - det, der sker, når de placerer vindturbiner rundt omkring os, fordi vi har ingen forudsætninger for at kunne håndtere det." "[...] spørgsmålet, jeg stiller mig selv, når jeg gør som du siger, og tænker, at der er vindturbiner der i de fjelde, er: "med hvilken ret?"

Et argument der dukker op i flere af interviewene, er konceptet *allemannsretten*, som jeg aldrig har hørt om før jeg gik i gang med mine interviews. I samtalen med Nina om bekymringen for, hvordan vindturbinerne påvirker det naturlige landskab og roen i området, påpeger hun også den indvirkning som vindturbinerne har på mange menneskers liv, ikke kun lokalt, men også på tværs af lange afstande. Endeligt spørger hun lidt retorisk i slutningen af citatet ind til mit kendskab til begrebet:

Emilie: Jeg synes faktisk, det er lidt interessant at betragte naturen som en form for rum. Med en speciel stemning, man træder ind i på en måde.

Nina: Mm. Ja, for man frakobler sig fra alle de ting, som vi omgiver os med til daglig, altså absolut alle sådanne ting, biler, tekniske ting, pc'er, alle disse ting kan man frakoble sig fra.

Emilie: Præcis, så når man træder ind i det rum, og der pludselig står en vindturbine, så..

Nina: Ja. Du er jo fuldstændig frataget den mulighed, og også fordi at disse her bliver jo sat op på fjeldtoppene i Norge og dermed så ser jo det gør også fra lang afstand, meget lang afstand. Så det at sætte vindturbiner på et fjeld, det påvirker jo ikke bare den kommune, det påvirker jo så utrolig mange mennesker, som bliver frataget dette, og vi har jo også den, den har du sikkert hørt om, siden du studerer lidt norsk kultur, *allemannsretten*?

Emilie: Jo...

Nina: Men det er, at man har ret, og den er frygtelig stærk i Norge. Det er det, der er en fællesindsats, fordi at alle som ejer ejendomme, de lader andre få lov til at høste bær, spise nødder, høste svampe. Det er ikke sådan, at det er forbudt i Norge, du har faktisk ret, og det er nedfældet i grundloven. Det er en grundlovsrettighed, vi har.

Fordi jeg svarer lidt tvivlende, får jeg en forklaring, der giver mig et indtryk af en stærk bevidsthed om rettighederne til at nyde naturen frit og delagtiggøre sig i dens ressourcer. Hun fremhæver at disse rettigheder er nedfældet i loven, og understreger på den måde, at de er en integreret del af den norske kultur og arv. Hovedprincipperne i *allemannsretten* er lovfæstet i friluftsløven anno 1957, og i paragraf 1 står der formuleret følgende: ”Formålet med denne lov er at beskytte grundlaget for friluftslivet og sikre offentlighedens ret til adgang, ophold osv. i naturen, således at muligheden for at dyrke friluftsliv som en sundhedsfremmende, trivselsøgende og miljøvenlig fritidsaktivitet bevares og fremmes” (Friluftsløven 2021). Både Nils og Ole henviser til samme rettighed og udviser bekymring for, hvordan det kommer til at påvirke mange mennesker, hvis der bliver sagt ja til Hordavindprojektet, og han mener, at ”vi forvalter noget i fællesskab, så det, som en kommune og en grundejer siger ja til, vil have en meget stor indflydelse på andre samt selvfølgelig offentligheden.” Han slutter af med at spørge: ”I Norge har vi jo *allemannsretten*, ikke sandt?”. Det samme spørger Ole mig om i følgende citat, da vi snakker om sprængning af veje oppe i fjeldene, hvis der skal gøres plads til transport mellem vindturbinerne: ”Det går jo lige ind på *allemannsretten* nu, ikke sandt? Og den mulighed for at bruge naturen bliver mindre og mindre.”

Nina forklarer mig også, at i løbet af vinterhalvåret fra september til april er det ikke anbefalet at færdes inde i vindkraftanlæggene på grund af risikoen for frost. Især i Hordavind-området, hvor frosten og sneen kan komme tidligt og vare længere end normalt, er det et problem. Dette betyder, at de naturoplevelser, som området tilbyder, bliver berøvet dem. Nina påpeger desuden, at denne ret til at nyde naturen er faktisk nedfældet i grundloven.

En anden paragraf, som man kunne betegne som en miljøgrundlovsbestemmelse, er paragraf 112 i grundloven. Den handler om miljørettigheder og miljøansvar og fastslår, at enhver har ret til et miljø, der sikrer sundhed, og til en natur, hvor produktionskapacitet og mangfoldighed bevares." Samtidig understreges det, at naturens ressourcer skal forvaltes ud fra en langsigtet og alsidig betragtning, som tager hensyn til denne ret også for eftertiden" (Fauchald 2021). Det er netop denne forbindelse mellem mennesker og natur, Nina bringer i fokus, når hun reflekterer over naturen som et unikt rum, adskilt fra den moderne teknologi og det daglige liv. Hun betoner vigtigheden af at bevare naturens mangfoldighed og produktivitet i overensstemmelse med paragraf 112, der sikrer alles ret til et sundt miljø. Nina påpeger også, hvordan opførelsen af vindturbiner på fjeldene i Norge ikke blot påvirker lokalbefolkningen, men berører mange andre, der mister adgangen til naturoplevelser, som er nedfældet som grundlæggende rettigheder, såsom allemandsretten. Dette vidner om hendes bekymring for, hvordan energiprojekter fratager folk deres rettigheder og adgang til naturen, hvilket understreger vigtigheden af at balancere miljøhensyn med bevaringen af borgerrettighederne, både nu og i fremtiden.

Baseret på de ovenstående citater fra mine informanter, forstår jeg, at mine informanter sandsynligvis har konstrueret deres hverdagsliv i naturen gennem disse *common-sense* konstruktioner, der hjælper dem med at navigere og forstå deres omgivelser. Disse konstruktioner udgør grundlaget for deres adfærd, mål og handlinger i naturen, og for dem er naturen ikke bare et fysisk rum, men også et socialt og kulturelt rum, hvor de har udviklet en særlig forståelse og tilgang baseret på deres hverdagslivserfaringer (Schütz 2005).

Truslen om vindkraftudvikling kan således opleves som en alvorlig udfordring for mine informanter, da den potentielt kan true de konstruktioner af virkeligheden og hverdagslivet, de har opbygget og taget for givet. Denne trussel kan true deres forståelse af og forhold til naturen, deres muligheder for at nyde og interagere med den frit, og deres evne til at bevare den som en kilde til trivsel og sundhed. Derfor kan de reagere med modstand, bekymring eller frustration over denne trussel mod det, de er vant til.

Oppsummering

I dette kapitel har jeg dykket ned i mine informanternes liv, dagligdag og dyrebare minder for at forstå kernen af deres modstand. Jeg har konstateret en dyb forbindelse til naturen blandt informanterne, hvor den uberørte natur repræsenterer harmoni og fred. Naturen anses ikke kun som et fysisk rum, men også som et socialt og kulturelt rum i norsk sammenhæng, hvor retten til at nyde og interagere med den er en grundlæggende værdi.

I min analyse stod det klart, at modstanden mod vindkraftudvikling i Modalen ikke kun drejer sig om ændringer i landskabet, men om truslen mod informanternes virkelighedsopfattelse og forhold til naturen. De bekymrer sig ikke kun om teknologien, men også om politiske beslutninger, der synes at ignorere befolkningens rettigheder og behov. Vindkraftudviklingen opfattes derfor som en trussel mod det liv, de har opbygget og værner om i naturen. Samlet set viser min undersøgelse, at modstanden er dybt forankret i en kulturel forståelse af naturen som et centralt element i norsk identitet og livsstil.

4 Analysedel 2: “Brud på horisontlinjen” – om sanser og sorg

I dette kapitel vil jeg først se nærmere på mine informanternes sansende møde med den natur, der betyder så meget for dem i deres hverdag. I alle interviews kom vi til at snakke om, hvordan en potentiel nedbygning eller ændring af naturen ville påvirke og forringe deres livskvalitet. Det stod meget klart, at det var her den primære frygt lå, og derfor skal dette fokus give en god kontekstuel baggrund for at udforske de affektive reaktioner, som mine informanterne oplever, fordi jeg efterfølgende vil se nærmere på, hvordan naturen som rum kan indeholde en kollektiv stemning, der på én og samme tid kan være subjektiv og objektiv. Jeg vil afslutningsvis se på, hvordan affekter kan blive kollektive og få performative egenskaber i form af socialt, kulturelt eller politisk engagement hos mine informanter.

Det sansende møde

Ved at fokusere på det sanselig-kropslige bag mine informanternes reaktioner, håber jeg at opnå en dybere forståelse af, hvordan frygten for potentielle vindkraftprojekter påvirker deres handlinger, beslutninger og interaktioner med deres omgivelser. Affektanalysen vil derfor bidrage til at nuancere min forståelse af informanternes oplevelser og perspektiver og kunne pege på potentielle måder at forstå deres perspektiver i denne udfordrende situation. På denne måde sigter jeg mod at undersøge og identificere de underliggende motiver og bekymringer, der ligger bag mine informanternes kritik af Hordavind-projektet ved at afdække nogle af de aspekter af deres modstand, bekymringer og frustrationer, som ikke nødvendigvis er tydeligt fremtrædende i analysens første del. Dermed vil denne tilgang kunne bidrage til at give en mere nuanceret forståelse af mine informanternes vindkraftmodstand, eller perspektiver og motivationer for at engagere sig i kritikken.

Støjen - også den visuelle af slagsen

Ole: Måske hvis jeg jogger, så har jeg høretelefoner på, men når jeg går en tur - hvad end det er en søndagstur eller i fjeldene, så har jeg aldrig, altså aldrig lyd i ørerne.”

Emilie: Er det fordi, du vil høre hvad der sker eller det er fordi du helst ikke skal høre noget?

Ole: Det er et rigtig godt spørgsmål. Jeg synes, det er fascinerende at lytte til lydene af fugle, og hvis man er på jagt, så skal du jo lytte. Men jeg tror faktisk lige så meget, det er det at lytte til stilheden, altså det er bare at være upåvirket af noget som helst. For jeg tror, det bliver vigtigere og vigtigere for os mennesker. Vi får jo flere og flere indtryk i hverdagen, om det er digitalt, eller hvad som helst. Vi har altid adgang til en SMS, Messenger, Facebook eller e-mail, eller hvad du vil, så bare det at sidde på en bakke med en kop kaffe, og jeg bare... jeg kan faktisk sidde en time og bare se ud over. Og så er der det med synsindtrykkene. De er stærke. Men også det ikke at blive forstyrret lydæssigt. (Ole)

Ifølge Ole er stilhed og ro afgørende elementer i hans liv, især i en tid, hvor det moderne samfund konstant bombarderer os med indtryk fra sociale medier og teknologi. Han ser disse perioder med stilhed og ro som en modvægt til den konstante strøm af information og forstyrrelser, der følger med det moderne liv. Når han sidder på fjeldet med en kop kaffe og betragter landskabet, giver det ham mulighed for at trække sig væk fra den virtuelle verden og finde et øjeblik af indre fred og fordybelse. Ole værdsætter de stærke sanseindtryk fra naturen og det smukke lys i landskabet, som står i skarp kontrast til den overvældende digitalisering og lysforurening i byerne. Dermed fremhæver han stilhed og ro som en kilde til fornyet energi og mental balance i en ellers travl og støjende verden.

Det som Ole hentyder til i slutningen af ovenstående citat, er naturligvis støjen fra vindturbinerne. Mens jeg snakker med Nina om oplevelsen af at stå under en vindturbine og se vingerne svinge, tilføjer hun: "[...] og så er der denne konstante bevægelse af at det snurrer rundt og ikke mindst selvfølgelig støj. Vi har ikke engang talt om støj endnu (Nina). Jeg kan forstå, at dette udgør et vigtigt problem for hende også, som vi er nødt til at snakke om. Hun nævner herefter en rapport fra Tysvær:

Det er helt ekstremt, hvor plaget de har været der altså. Og det som også er med støj, altså det, de har jo nogle grænseværdier på femogfyrre decibel, hvor man ikke kan have hus eller fritidsbolig. Men det viser sig, at disse her støjmodeller, det er jo bare modeller, og de er udarbejdet et helt andet sted, og i Norge har man en meget bestemt topografi, der er meget vild og meget stejle. Det er højt i fjeldene og dybe dale meget stejle, og det ser man især indad i Modalen i de områder, hvor Hordavind er planlagt. Det er nogle helt vanvittige... hundreder af meter lige op, og det er også frygteligt farligt med skred der. Man vil jo få et lydbillede, som man ikke kan forudsige, hvordan det kommer til at se ud (Nina)

Dette har været et ofte fremhævet element hos vindkraftmodstanden generelt set, og i den rapport, Nina referere til, og som jeg i tillæg fik tilsendt fra en, der henvendte sig til mig i

forbindelse med min rekrutteringsproces, kunne jeg læse om den undersøgelse, der var blevet foretaget i Tysvær (2023). Undersøgelsen havde i alt 258 respondenter, som var beboere på 18 år og derover, og som boede inden for en radius af 2 km fra Tysvær vindpark, og både fastboende og deltidsboende blev inkluderet i målgruppen. Ved hjælp af både spørgeskemaundersøgelsen og de efterfølgende, dybdegående interviews, fandt Tysvær kommune i samarbejde med to konsulenter fra Opinion frem til en række data om støj fra vindturbiner og anden industri i området.

Det viste sig i spørgeskemaundersøgelserne, at en betydelig del af beboerne føler sig plaget af støjen fra vindturbiner, og cirka 4 ud af 10 beboere angiver, at de i ret stor eller meget stor grad lider af støj fra vindmøllerne, mens kun 6% af beboerne oplever støj fra anden industri/næringsvirksomhed som værende generende i ganske stor grad. Undersøgelsen viste også, at fastboende og personer under 50 år generelt er mere plaget af støj fra vindturbiner end deltidsboende og ældre beboere. De, der har helbredsproblemer, rapporterer også i højere grad om støjgener fra vindmøllerne sammenlignet med dem uden symptomer, så ifølge spørgeskemaundersøgelsen påvirker støjen især dem med hovedpine/migræne, søvnproblemer, angst og nedtrykthed (Opinion AS 2023, 39-47).

Dybdeinterviewene viste, at støjen ikke er konstant og påvirkes af vejrforhold og placering, og at nogle beboere søger tilflugt andre steder, mens andre bruger lydboxer eller musik for at modvirke støjgenerne. De med eksisterende helbredsproblemer oplever øget brug af medicin eller har søgt lægehjælp på grund af støjen, og nogle af beboerne finder det svært at håndtere støjen og dens påvirkning på livskvalitet og helbred (Opinion AS 2023, 39-47).

Selvom jeg har stået tæt på en vindturbine før, har jeg aldrig rigtig tænkt over lyden selv, og i hvert aldrig over, at den ville kunne have helbredsmæssige konsekvenser. I min samtale med Nils, nævner han dig for mig, hvordan han oplever denne lyd, og påpeger ligesom Nina, at: ”Der bliver talt meget lidt om støjen fra vindmøllerne. Der er en konstant ret høj lyd, når de kører, fordi det er en summelyd, en høj summelyd” (Nils).

Samtidig nævner stort set alle mine informanter den visuelle støj, de blinkende, røde lys på vindmøllerne udgør for dem. Jeg kan forstå på dem, at de mener, at hvis man gentagne gange oplever visuelle forstyrrelser, såsom de blinkende lys, kan det skabe en form for disharmoni eller ubalance i ens visuelle perception. De blinkende, røde lys på turbinerne kan skabe en visuel

overbelastning eller distraktion, hvilket kan føre til følelser af irritation, frustration eller måske endda stress. Desuden nævner Ole herunder hvordan kontrasten mellem det naturlige, mørke landskab og de kunstige, blinkende lys kan forstærke oplevelsen af visuel forurening og manglende ro:

Og så er der blinkende lys på alle turbinerne. Så i mørket vil du hele tiden, om det er 30 eller 100 turbiner, se et cirkus af blinkende lys. Så du har også det visuelle, altså det med visuel forurening, tænker jeg. Som i nattemørket her, jeg synes, det er helt fantastisk at være ude på fjeldet, når det er helt mørkt og bare se stjernehimmelen. Du skal ikke have mange af de der røde blinkende lys, før det føles som en meget visuel forstyrrelse [...] Når det er mørkt, skal det være mørkt. (Ole)

Også Ida, der på fra sin hytte kan se over på det fjeldområde, der vil blive påvirket, og forestille sig, hvordan lysene vil komme til at påvirke hende:

Selv når jeg er på hytten ved Sognefjorden og ser på disse fjeldene, så tænker jeg jo med alle illustrationerne fra medierne om hvilke kæmpemaster, der kan komme i hele Stølsheimområdet, at jeg måske vil skulle sidde og se på med blinkende lys. Altså, det er noget, der ikke giver ro for øjet. På den hytte er jeg sikkert for langt væk til at høre støj, men alligevel det der blinkende lys, det handler jo om, hvordan vi opfatter fare. Blinkende røde lys, for det har jeg set andre steder (Ida).

Hun forklarer også, at vores øjne jo er en slags detektor for at opfange fare, og at: "alt, der bevæger sig unaturligt, kan faktisk... være en fare". Hun antyder her en forbindelse mellem vores naturlige instinkter og vores sanser, og hendes bemærkning om, at vores øjne fungerer som detektorer for at opfange farer, understreger jo vigtigheden af vores evne til at observere og reagere på vores omgivelser. Samtidig påpeger hun også den menneskelige tendens til at reagere på det unaturlige, hvilket kan udløse en følelse af fare eller bekymring.

Nils er dog ikke helt lige så skeptisk overfor netop dette med lysene, men flytter fokus over på de ødelæggelser, man måske ikke ser, medmindre man faktisk bevæger sig op til selve vindkraftværket:

Mit primære problem med det er de massive naturindgreb på jorden. Hvis du sprænger et fjeldområde i stykker og totalt ødelægger det, beklæder det med veje, parkeringspladser og lignende. Så det visuelle aspekt bliver naturligvis meget mere synligt, når det står på et bjerg, men jeg synes ikke, det er hovedproblemet (det med støjen), men det er det, som du ikke ser. Når du diskuterer det med folk, der ikke har sat sig ind i vindkraft, er der mange, der bliver overraskede: "Har du været der og set hvordan det ser ud?" Nej... Og de synes måske, det er lidt cool med de turbiner, der står oppe på fjeldet der. Og det kan til dels se ret cool ud. Så jeg synes, det visuelle aspekt er også et problem, men... (Nils)

Og her tager han fat i endnu et emne, der berører mine informanter dybt: stedstab eller frygten for at miste noget, de har kært, og som de måske ikke havde set for sig at skulle miste på denne måde.

Stedstab

Ole og jeg snakker om, at gå ture på fjeldet, og at han nærmest føler en afhængighed. Jeg siger lidt spontant, at jeg kom til å tænke på, hvad det ville betyde for ham, hvis han ikke længere havde muligheden for at gøre det. Han fortæller mig, at der er forskel på at miste noget, man havde kendskab til tidligere, eller bare aldrig at have haft den mulighed. Han refererer her tilbage til min fortælling om, at jeg jo ikke har haft den mulighed som konsekvens af min opvækst i Danmark. Og så tilføjer han:

Men i hvert fald baseret på, at jeg ved det eksisterer og har erfaret hvordan det påvirker mig, vil jeg sige, at jeg har svært ved at se et fulgyldigt liv. Det lyder lidt dumt, når vi kender til krig og elendighed, men hvis du helt glemmer et sådant perspektiv på, så ville det for mig være et meget, meget stort tab ikke at have adgang til den (naturen). Enten fordi den bliver taget fra mig fysisk, eller på andre måder, hvor jeg ikke ville kunne opleve den (Ole).

Sigmund Hågvar, der er biolog og professor emeritus i natur- og miljøbeskyttelse ved Norges miljø- og biovidenskabelige universitet (NMBU), diskuterer i sin artikel "Hvem ejer landskabet?" hvordan de tekniske indgreb som vindmølleparker, den norske natur trues af kan føre til *stedstab*. Han beskriver sorgen over tabet således:

Den værdifulde rekreative værdi går tabt, fordi man ikke længere kan hente rige naturoplevelser. Det betyder også, at forventningsglæden før turen og "efterglæden" forsvinder, når stedstab er en realitet. Eksistensværdien erstattes af en følelse af tab. Vores grundlæggende behov for tilhørsforhold bliver også skadet, fordi landskabet er med til at definere vores identitet. Det føles tungt at miste "min skov", "mit stille fiskevand", "min bæk" eller "mit fjeld" (Hågvar 2014, 6).

Stedstab er altså ifølge Hågvar, den form for sorg der opstår, når kendte og kære landskaber ændres eller ødelægges. Stedstab berører både fastboende og hytteejere, der oplever, at det landskab, der har givet dem sjælefred, forvandles til et *indgrebslandskab* med store tekniske installationer. Han påpeger, at denne sorg ikke anerkendes tilstrækkeligt eller adresseres i samfundet, på trods af at den har dybe konsekvenser for menneskers livskvalitet og

tilhørsforhold. Han argumenterer også for, at indgrebene i den norske natur er unødvendige, og at der findes alternative måder at skaffe energi på, som ikke kræver lige så omfattende naturødelæggelser. Hågvær fremhæver behovet for en bevidst landskabspolitik, der tager hensyn til både den økologiske og den sociale værdi af landskabet, og han understreger vigtigheden af at lytte til dem, der oplever *stedstabet* på nært hold (Hågvær 2014). Ole forklarer netop denne sorg med et andet interessant begreb her:

Men oplevelsen, altså naturoplevelsen, tænker jeg, vil være meget kraftigt reduceret for mig. Der er jo tale om, jeg ved ikke, om du kender begrebet, men de har jo brugt dette begreb: økosorg. De bruger det en del i mine omgivelser, og det er jo når dit nærmiljø, dine nære fjeld, når du mister dem, så får du simpelthen en sorgreaktion. Ikke fordi du har mistet et familiemedlem eller en ven eller et kæledyr, men du har mistet noget natur, som er vigtigt for dig (Ole).

I kronikken "Lyt til økosorgen bak sterke ord" (Sandve mfl., 2020), skriver fire forfattere, som er med i Motvind og Norges Miljøvernforbund om den økosorg, de føler. De beskriver den her også som en magtesløshed, der er baseret på en række problematikker i mødet med Stortinget eller Regeringen. Når de ikke bliver hørt, deres kropssprog ikke bliver set, når deres fortvivlelse, tårer og angst ikke bliver taget hensyn til, eller når de som enkeltpersoner eller modstandsgrupper bliver overset, og når de mødes med tavshed eller arrogante afvisning, så kan deres ord med tiden blive hårde og højtrykede. Og som de formulere det, så er resultatet, når mennesker må tigge og bede om hjælp nok, at der: "[...] genereres frustration, irritation, desperation, vrede, raseri og et debatklime, der netop afspejler den magtesløshed og økosorg," de føler (Sandve, et al. 2020).

Magtesløsheden, som nævnes her, er også noget, jeg ser gå igen hos mine informanter i snakken om de potentielle naturødelæggelser. Ole, siger han mærker det på sin egen krop, og tilføjer: "Det går jo op og ned, så nogle gange mister du modet. Vi kæmper jo imod enorme kræfter, stor kapital og masser af mennesker, der arbejder på fuld tid med gode lønninger, for at få det til at ske. Så det sker jo, at jeg af og til mister troen på det her". Tina sidder med samme følelse, når hun herunder referer til den nationale ramme fra 2019, der, som tidligere nævnt, var NVEs oversigt over planlagte områder for vindkraftudbygningen, og samtidig springer det klare skel mellem *vi* og *dem* i øjnene her:"

[...] jeg ser hvor stærkt politisk pres der er. Altså vi er jo oppe imod en kæmpe stor pengemagt og politisk vilje. Det var noget jeg tænkte på, allerede dengang den nationale ramme blev lagt frem, for jeg læste jo igennem alt som NVE havde skrevet om den nationale ramme, og jeg

opdagede at det jo allerede var besluttet, at det er vindkraft de skal satse på. De vil ikke snakke om noget som helst (Tina).

En folkestemning

Det er *vi* som er oppe imod et *dem*. Og da Nils og jeg snakker om det magtovergreb, han også føler i forbindelse med vindkraftudbygningen, kommer han ind på følgende:

Og så er der jo det med, at der skal komme nogen med sit vindkraftselskab, som selvfølgelig skal tjene penge på det. De er jo ikke interesserede i at bevare naturen, det skider de højt og flot i. Det har ingenting med det at gøre. Så selvfølgelig må de gå gennem kommunen og så videre for at få befolkningen med sig på en eller anden måde (Nils).

Citater illustrerer en frustration og bekymring over en situation, hvor et vindkraftselskab forsøger at implementere deres projekter uden hensyntagen til naturen eller lokalsamfundet, og derudover antyder det også en følelse af magtesløshed over for virksomhedens motiver, som prioriteres over miljøbeskyttelse og lokale interesser. Næsten som om, de prøver at være snu og snyde sig ind i området for at implementere deres projekter på en lidt uærlige eller manipulerende måde. Nils' mistillid til virksomhedens hensigter og deres metoder til at opnå deres mål, går igen hos Nina, der siger, at for hende, så handler dette helt enkelt om: "vores tryghed og vores retssikkerhed i forhold til det system her." (Nina).

Nina nævner i tillæg til citatet om NVE og retssikkerhed, at nordmænd er gået fra *selvberging* til *sambergning*, og jeg tror, hun kan se på min mimik, at jeg ikke helt hvad dette betyder eller indebærer. Hun forklarer mig det først meget simpelt: "Hvis jeg går ud for at fiske, så giver jeg dig en fisk, og så får jeg 5 kartofler tilbage en anden gang," med hvilket jeg går ud fra, at hun refererer til den overgang i samfundsstrukturen, hvor familier og lokalsamfund i den ældre og mere traditionelle praksis, drev med selvforsyning og landbrug, hvor de var afhængige af egne ressourcer for at få opfyldt livskrævende behov, mens vi nu i større grad skal deles om de ressourcer, der er tilbage.

Den her følelse af et *vi*, der skal kæmpe, *samberge* og stå sammen imod et *dem*, kan være med til at forklare hvordan et kollektivt socialt eller kulturelt engagement kan lede til en fremvækst af vindkraftmodstanden som en potent folkelig bevægelse. Når de følelsesmæssige reaktioner, der opstår relateret til de følelser af frygt, bekymring eller modstand, som mine informanter

udtrykker i forhold til vindkraftprojekterne, deles af en gruppe mennesker og projiceres ind i en kollektiv handlingssammenhæng, bliver de til kollektive affekter.

Kollektive affekter opstår, ifølge kulturteoretiker Henrik Kaare Nielsen, til den mekanisme, "hvor en flerhed af individer projicerer affektdynamik af samme sindsstemningsmæssige kvalitet ind i en kollektiv handlingskontekst" (Nielsen 2021, 33). I dette tilfælde kan folk projicere deres frygt, bekymringer eller modstand mod vindkraftprojekter over på andre og skaber en slags folkestemning, der skal ses som et kraftfelt baseret på en tidsåndseffekt, der i sidste ende kan ende med at skabe konsensus eller kanalisering af et stærkt, folkeligt engagement, som kan udgøre en stærk modstand til et politisk projekt (Nielsen 2021, 36-37).

Menneskets infiltrering i naturen

Kritikken mine informanter retter mod *vindkraftudbyggerne*, om manglende forståelse for naturen og forsømmelse af lokalsamfundets bekymringer, kan ses som en påmindelse om vigtigheden af at anerkende deltagelse og *intersubjektivitet* som nødvendige forudsætninger for menneskelig eksistens og samfundsmæssig harmoni (Krogh 1995).

På et teoretisk plan minder denne kritik om, at en objektivistisk tilgang til naturforståelse, hvor man betragter naturen som adskilt fra menneskelig erfaring og engagement, kan være utilstrækkelig. I stedet bør vi anerkende, at mennesker er indlejret i deres miljø og derved skaber og formes af det, for ved at ignorere denne gensidige relation, kan det føre til en ensidig tilgang til udnyttelse af naturen, der ikke tager hensyn til de komplekse samspil mellem mennesker og deres omgivelser. På et mere praktisk niveau understreger kritikken behovet for inddragelse af lokalsamfundets stemmer og perspektiver i beslutningsprocesser omkring energiprojekter som vindenergiudvikling. Dette skyldes ikke kun respekten for demokratiske principper, men også anerkendelsen af, at menneskers relationer til deres miljø er dybt indgroede i deres identitet og livskvalitet.

Derfor bør vi, ud over at forstå og respektere naturens kompleksitet, også prioritere deltagelse og intersubjektivitet i vores tilgang til naturressourceforvaltning. Hvis ikke, risikerer

vi at miste demokratisk legitimitet og inklusion, hvilket kan føre til misforståelser, konflikter og social splittelse. Derfor er det afgørende at inkorporere disse principper i vores tilgang til samfundsmæssige spørgsmål og beslutningstagning, herunder naturressourceforvaltning, for at skabe et mere retfærdigt, harmonisk og bæredygtigt samfund (Krogh 1995).

Oppsummering

I dette kapitel udforskede jeg mine informanternes sanselige forhold til naturen og deres bekymringer omkring potentielle nedbygninger, de frygtede ville kunne forringe deres livskvalitet. Gennem affektanalyse undersøgte jeg deres følelsesmæssige reaktioner, herunder frygt og modstand mod vindkraftprojekter. Støj og visuelle forstyrrelser fra vindturbinerne blev fremhævet som centrale bekymringer, da de påvirker både helbred og naturoplevelser. Informanterne udtrykker også sorg over tabet af naturområder og det stedstab, det medfører. Den kollektive affektive respons mod vindkraftprojekterne afspejler en folkelig bevægelse mod tekniske indgreb i naturen. Kritikken mod *vindkraftudbyggere* omhandler deres manglende forståelse for lokalsamfundenes bekymringer og behov for deltagelse i beslutningsprocesser. Denne kritik understreger behovet for at anerkende menneskers indlejring i deres miljø og inddragelse af lokalsamfundets stemmer i naturressourceforvaltning. Derfor opfordres til en tilgang til samfundsmæssige spørgsmål og beslutningstagning, der prioriterer deltagelse og *intersubjektivitet* for at skabe et mere retfærdigt og bæredygtigt samfund.

5 Analysedel 3: ”Ingen klimakrise uden naturkrise”: om grøn omstilling og definitionsmagt

I dette kapitel vil jeg anvende diskursteorien til at udforske, hvordan sprog og sociale konstruktioner påvirker opfattelsen af det samfundsmæssige spørgsmål, den potentielle udbygning af vindkraft i Modalen udgør. Ved at lave en diskursanalyse, får man mulighed for at se bagved de tilsyneladende neutrale "common-sense" begreber samt de performative affekter, og afsløre de dybere magtstrukturer, der er indlejret i sprog og kommunikation. Ved at undersøge, hvordan disse begreber formes og bruges i forskellige kontekster, har jeg opnået indblik i de ideologier og værdier, der ligger til grund for dem. Især fokuseres der på at afdække, hvordan sprogbrug og diskurser bidrager til at forme opfattelsen af virkeligheden omkring *den grønne omstilling*.

I min analyse vil jeg fokusere på vindkraftdebatten fra modstandernes perspektiv ved at se på hvordan deres valg af ord, argumenter og narrative former er med til at forme ikke kun deres egne holdninger, men også en bredere opfattelse af vindkraft indenfor den gruppe, der engagerer sig i modstanden til Hordavindprojektet. Ved at undersøge, hvordan mine informanter taler om vindkraft og klima, kan jeg få et indblik i, hvordan deres synspunkter bliver formet, bekræftet og kommunikeret, og samtidig se, hvordan disse diskurser kan bidrage til at fastholde eller udfordre eksisterende definitioner af forskellige fænomener.

Aktive handlinger

Ved at undersøge mine informanters aktive handlinger i vindkraftdebatten, kan man få en indsigt i, hvordan de former deres argumenter, hvilke begreber og narrativer de anvender, og hvordan de positionerer sig selv i forhold til de diskursive praksisser, der er forbundet med vindkraftudviklingen. Deres aktive handlinger afslører, hvordan de forsøger at påvirke den bredere opfattelse af vindkraft gennem sprogbrug og kommunikationsstrategier. Og derfor kan indsigt i disse handlinger give et indblik i de underliggende ideologier og værdier, der motiverer deres modstand mod vindkraftprojekter og bidrager til at forme den offentlige diskurs omkring dette emne.

Rimelig tidligt i mit allerførste interview, støder jeg på den første sproglige udfordring baseret på min manglende viden om lokalområdet. Det skulle nemlig vise sig, at der var en række ting, der var vigtigt at få på plads, inden vi fortsatte snakken om konflikten i sig selv og derefter den større debat om tiltag imod klimaændringerne.

Jeg forklarer Ole om kortet over fylket, som jeg har foran mig på min skærm, og da vi begynder at navngive de forskellige områder, peger jeg på Stølsheimen og spørger Ole, måske med lidt påtaget naivitet: "Er det sådan på en måde et fjeldområde, Stølsheimen?" Til det svarer han, at Stølsheimen jo egentlig er et ganske nyt og konstrueret navn. "Det skal du måske nok vide hvis du skal interviewe folk i Modalen. Der er navnet Stølsheimen lidt sådan mmh mhh mhh..." advarer han mig med en reference til dengang Bergen og Hordaland Turlag for 50-60 år siden kom valsende ind og konstruerede navnet i forbindelse med deres daværende modstand til udbygningen af vandkraft. Det blev altså et nyt navn, som grundlæggerne i Modalen måske kunne have lidt svært ved at identificere sig med, og netop dette var en af grundene til, at man i Folk for Fjella-gruppen valgte at konturere endnu et nyt navn til fjelleområdet: Bjørn West- fjeldene. Dette samlede navn skulle ikke bare illustrere at både fjeldene i Modalen, Alver, Masfjorden, Gulen og Høyanger Syd hænger sammen, men bærer også en stærk reference til Anden Verdenskrig:

Det er jo knyttet til den modstandsbevægelse som opererede i fjeldet her i Anden Verdenskrig. Det sidste slag i Anden Verdenskrig i Norge var her i fjeldene, og så brugte det vi det nok også, fordi det var lidt kendt. Planerne for vindkraft her falder ganske godt sammen med det område som Bjørn West-soldaterne opererede i, i fjeldene, så vi har jo provokeret nogle af grundlæggerne som gerne vil have vindkraft og som har været ganske hidsige fordi vi har kaldt fjeldene noget de ikke hedder. Det hører ingen steder hjemme at kalde det Bjørn West-fjeldet, siger de. Og det er jo rigtigt nok (Ole).

Det er interessant, hvordan sprog og navngivning kan være så dybt forbundet med lokalhistorie og politiske kontekster som her i Ole's forklaring om navnet "Stølsheimen" og dets oprindelse som et konstrueret navn. Det afslører på en måde, hvordan sprog og identitet kan være indlejret i historiske begivenheder og lokale kulturer, for historien om, hvordan navnet "Bjørn West-fjeldene" blev konstrueret af Folk for Fjella-gruppen som en måde at genforbinde lokalbefolkningen med deres historiske arv og modstandsbevægelse under Anden Verdenskrig.

Det viser, hvordan sprog og symboler kan bruges til at genoplive og fejre historiske begivenheder og skabe en følelse af fællesskab og identitet blandt lokalbefolkningen.

Samtidig illustrerer denne historie også, hvordan navngivning kan være genstand for kontrovers og politiske stridigheder. Ole nævner, hvordan nogle af grundlæggerne af vindkraftprojektet ikke var tilfredse med det nye navn "Bjørn West-fjeldene" og betragtede det som en provokation. Dette viser, hvordan sprog og navngivning hurtigt kan blive en politisk handling, der uden tvivl sigter mod at udfordre eksisterende magtstrukturer og skabe opmærksomhed og spændinger i lokalsamfundet.

Jeg blev også nødt til at lave et andet kort opbremsning flere gange i mit forløb, for på dansk bruger vi ord som *vindmølle*, *vindenergi* og *vindmøllepark*, men jeg bed hurtigt mærke i, at både medieerne og mine informanter snakkede om vindturbine, vindkraft og vindkraftanlæg. Umiddelbart antog jeg at dette var en ren og skær sprogforskel, men efter gennemgangen af mine interviews, stod der ret klart for mig, at der lå mere bag deres ordvalg, og at dette var en del af en strategi. Nils forklarer det her:

Jeg bruger jo bevidst begreber som vindkraftudbygning og vindturbiner. Det er ligesom bevidst for at markere en kæmpeforskel på sådanne hyggelige vindmøller, som jeg husker fra Danmark. [...] Der er mange sådanne opfattelser af, at det er en hyggelig lille ting, på taget eller ved siden af ens hus, så for mig er det vigtigt at sige vindturbiner og vindkraftindustri og vindkraft. Fordi det er så massivt og det er så ødelæggende, sådan som industri er, når du udbygger det (Nils).

Det bliver altså ret hurtigt tydeligt for mig, at der ligger et bevidst valg af ordbrug med forskellige grader af iboende magt.

Naturkrisen

Mine informanter nævner flere gange ordet naturkrise, som er et begreb jeg kun er stødt på en enkelt gang tidligere i forbindelse med klimafag, jeg tog på Universitet i Bergen. Jeg har ikke tillagt det mere betydning, men ser nu, at det er en helt essentiel del af klimakrisen for mine informanter, og det er interessant, hvordan begrebet er en central del af deres diskurs om klimaforandringerne. Mens jeg tidligere har betragtet klimakrisen primært som en udfordring

for os mennesker, understreger mine informanter betydningen af at anerkende den dybere krise i naturen som en grundlæggende del af problemet. Det går op for mig, at de har en grundlæggende forståelse af, at klimaforandringerne ikke kun handler om menneskeskabt udledning af CO₂ og de stigende temperaturer, men også om en mere fundamental ubalance i økosystemer og biodiversitet.

Ifølge Marit Ruge Bjærke og Ida Vikøren Andersen (2023) er dette begreb kommet frem i offentligheden i forbindelse med den øgede opmærksomhed på klimakrisen og ødelæggelsen af naturen. I vindkraftdebatten i Norge har begrebet været i centrum, og for nogle har det været et retorisk redskab til at dramatisere og fremhæve konsekvenserne af naturtab på globalt plan, mens det for andre har været en legitimationsgrund for at forsvare deres holdninger og handlinger i forbindelse med kampen om vindkraft. I artiklen viser de, hvordan begrebet ikke bare er et udtryk for en objektiv tilstand, men også en retorisk konstruktion, der påvirker måden, hvorpå vi forstår og handler i forhold til miljøproblemer (Bjærke og Andersen 2023). Da Nina og jeg kommer ind på emnet, forklarer hun mig, at de to ting faktisk ikke kan skilles ad:

Nina: Det er helt reelt. Der er ikke engang noget at diskutere. Det er bare midlet til at reversere det, vi måske er fundamentalt uenige om. Men man kan ikke nedbryde naturen for at redde klimaet. Det er ikke muligt. Den ligning går ikke op.

Emilie: Så man kan ikke sige klimakrise uden at sige naturkrise i Norge?

Nina: Nej, det er ikke muligt, for det er jo et underpunkt, så at sige. Naturens krise er jo størst og først.

Ved at sammentænke natur- og klimakrisen som to sider af samme sag, fremhæves vigtigheden af at handle hurtigt og effektivt for at redde både planetens mangfoldige natur og klimaet. Samtidig bruges begrebet til at legitimere forskellige positioner i debatten om vindkraft, hvor det både tjener som et forsvar og en anklage alt afhængigt af, hvem der benytter det.

Den grønne omstilling

Modstandernes retorik om *den grønne omstilling* og *naturkrisen* er en central del af deres argumentation imod vindkraft. De hævder ofte, at vindkraft ikke er den rette løsning på klimakrisen og at den bringer en række negative konsekvenser for naturen og lokalsamfundene med sig.

Det er faktisk meget vigtigt, fordi man kan tale indåndende og udåndende om klimaforandringer og den grønne omstilling. Men det er os, som modsætter os udvidelsen af vindkraft i Norge, det er os, der er de grønne i denne sammenhæng. Vi forsøger at forhindre dette i at ske, og som jeg sagde, vi har for lidt viden om norsk natur. Der kan findes arter og typer, og især inden for mos og lav. Det er derfor for mig, som har arbejdet med planter, et enormt uudforsket *videnshul*, som også omhandler medicinsk vigtige bestanddele i disse mosarter (Nina).

Nina fremhæver her vigtigheden af at tale om klimaændringer og det grønne skifte, men hun argumenterer for, at modstandere af vindkraftudvikling i Norge er dem, der virkelig handler i miljøets interesse. Hun hævder, at de forsøger at forhindre udviklingen af vindkraftprojekter og at de har utilstrækkelig viden om den norske natur, især omkring moser og lav, som hun mener er vigtige, også med hensyn til medicinske forbindelser i disse planter.

Hun fortsætter med et vigtigt emne:

Det handler om de samlede konsekvenser, for det er ikke kun nedrivningen af natur der, men også produktionen og transporten, brugen af olie og risikoen for at forgifte den natur, som vi faktisk er fuldstændig afhængige af. At nedbryde naturen bliver aldrig grønt. Det kan ikke blive grønt. Det er gråt (Nina).

Det interessante her, er hvordan hun positionerer modstandere af vindkraft som de egentlige fortalere for det grønne, modsat den almindelige opfattelse. Hun argumenterer for, at deres kamp mod vindkraftprojekter er baseret på en form for dybdegående viden om naturen og dens værdi, som ikke er almindeligt anerkendt eller forstået. Hendes udsagn kan tolkes som et forsøg på at ændre den dominerende diskurs om vindkraftmodstandere, fra at de ses som forhindringer for grøn energi til at blive set som beskyttere af naturen.

Især Nina fremhæver op til flere argumenter for, hvorfor hun anser sig selv som en af *de grønne*. Forholdsvis tidligt i vores samtale nævner hun *mosen*: ”Ellers er jeg meget glad for at ligge i mosen og bare have det helt stille [...] At ligge i mosen betyder at koble helt ud, ligge i mosen og bare lukke øjnene og mærke lugten og være helt til stede, føle sig "grounded". Bogstaveligt

talt, at ligge i mosen og føle sig *grounded*. I starten smiler jeg mest bare og siger: ”Aha, ja”. Hun opdager ret hurtigt, at jeg ikke helt forstår, hvordan hun kan ligge i *mosen*. Hun forklarer: ”At ligge i *mosen* betyder at koble helt ud. At ligge i mosen og bare lukke øjnene og mærke lugten og være helt til stede, føle sig *grounded*. Bogstaveligt talt, at ligge i mosen og føle sig *grounded*.” Til det svarer jeg: ”Ahhh, det var et godt udtryk. Jeg tænkte, at du var ude at fiske eller sådan noget.” Hun spørger mig, om jeg egentlig ved hvad *mose* er. ”I Danmark er det lidt sådan vådt,” svarer jeg, og har billeder i hovedet af en sumpet vandområde. ”*Mose* er en plante,” forklarer Nina, og det går pludselig op for mig, at hun mener tørv, og at hun ligger i tørvemosen.

Til dette tilføjer hun senere i samtalen om Modalen, at: ”Der er meget tørv, fordi det er Norges mest nedbørsrige dal. Det regner utroligt meget. Hele tiden, så der er meget tørvemose, ja, og der er også en af Norges sandsynligvis største forekomster af en rødlistet tørv.” I mine informanternes bestræbelser på at tage ansvar for den grønne omstilling er der flere veje at gå, som Nina først, og derefter Tina, pointerer herunder:

Vi kan bidrage ved at binde masser af kulstof i tørvemosen. Og med urørt natur, hvor vi måske kan finde medicinske svampe og lav samt forskellige arter og alt muligt, kan det være vores bidrag til den grønne omstilling, hvor vi ikke nedbryder naturen i Norge (Nina).

Nina fremhæver vigtigheden af at bevare områder som tørvemoser, hvor Norges nedbørsrige dal skaber optimale betingelser. Tørvemoser, som hun påpeger, spiller en afgørende rolle i kulstofbindingen og udgør habitat for en række vigtige arter, herunder nogle rødlistede. Hun foreslår, at bevarelsen af sådan nogle områder, sammen med urørt natur, hvor medicinske svampe, lav og forskellige arter kan findes, kan udgøre deres bidrag til den grønne omstilling. Ved at undgå nedbrydning af naturen i Norge kan de bevare disse økosystemer og deres bidrag til klimaet.

Samtidig udtrykker Tina behovet for at indføre en mere omfattende tilgang til klimaregnskab, især i forbindelse med udviklingen af vindkraftprojekter. Hun fremhæver de indgreb, som vindkraftudbygningsprojekter kan medføre i områder som tørvemose, skove og fjelde, og påpeger det manglende regnskab for disse konsekvenser i Norge, og understreger behovet for at forstå de fulde konsekvenser af ens handlinger og for at sikre, at tiltag i *den grønne omstilling* ikke går ud over andre vigtige naturressourcer.

Det er noget, vi ofte hører, og at vi skal tage ansvar for klimaet. Men jeg mener jo, at jeg gør det. Jeg mener jo, at og det har jeg spurgt om, og i alle disse år, jeg har holdt på, så har vi

spurgt om klimaregnskab for sådan som vindkraft bygges i Norge med de indgreb i både tørvemose, skov og fjelde. For der findes nemlig ikke noget regnskab for det i Norge (Tina).

I Totlands bog (2021) skriver han om sine informanter, at:

“Ingen af dem fornægter, at verden står overfor store udfordringer, som vi mennesker skal håndtere. Tvært imod understreger de, at situationen, vi er i er nu, er menneskeskabt, og at vi er nødt til at tage ansvar, hvis det hele ikke skal gå helt ad helvedes til. De er bare ikke enige om, at det er vindkraft, der er løsningen” (Totland 2021, 92).

Følgende citat fra Nina, kunne indikere, at hun ville kunne nikke genkendende til Totlands påstand: ”At bygge vindturbiner i norsk natur er skadeligt for naturen og kan på ingen måde bidrage til den grønne omstilling. Det er fuldstændig ubestrideligt. Det kan det ikke, helt umuligt.” Det bliver ret tydeligt for mig, at vindkraftdebatten strækker sig ud over blot at være en diskussion om en energikilde for mine informanter. Den fungerer som et symbol på dybere kampe om definitionen af *den grønne omstilling*, så under de åbenlyse uenigheder om vindmøller ligger der en kompleks konflikt om, hvordan samfundet skal håndtere klimaforandringerne og bevare naturressourcerne. Selvom debatten ved første øjekast synes at fokusere primært på tekniske aspekter af vindenergi såsom dens effektivitet, påvirkning på lokalsamfund og natur samt dens bidrag til at mindske CO₂-udledningen, bliver det klart ved nærmere undersøgelse, at vindkraftdebatten omfatter langt mere end blot disse elementer.

Den repræsenterer en grundlæggende spænding mellem to vigtige mål: behovet for at bevare og beskytte miljøet og behovet for at reducere CO₂-udledningen for at imødegå klimaforandringerne. For nogle er vindkraft en del af løsningen på klimakrisen, da den producerer ren energi uden at udlede drivhusgasser. Men for andre er det ikke så simpelt. De ser vindkraft som en trussel mod naturen, landskabet og lokalsamfundet, og de er bekymrede for dens langsigtede konsekvenser.

I kampen om *den grønne omstilling* står vindkraftmodstanderne, ifølge mine informanter, over for udbyggerne med antagonistiske diskurser, der kæmper om hegemoni i det offentlige rum (Fairclough 2010, 61). På den ene side har *udbyggerne* af vindkraft, længe haft magten til at definere den dominerende fortælling om nødvendigheden af *grøn energi* i den *grønne omstilling*, hvor de har fremhævet netop vindkraft som en effektiv løsning på klimaforandringerne og et afgørende skridt mod bæredygtighed. Men nu kunne noget tyde på, at vindkraftmodstanderne ved at organisere sig, forsøger at udfordre denne hegemoni. De bringer alternative diskurser på banen, der sætter spørgsmålstegn ved vindkraftens effektivitet

og dens negative konsekvenser for miljøet og lokalsamfundene, blandet andet med argumenter om på landskabsforringelse, støjgener og skader på dyreliv og andre arter.

Men denne magtkamp er det ikke kun politisk hegemoni, der er på spil. Det er også den offentlige mening og opfattelsen af den grønne omstilling, hvor mine informanter forsøger at etablere deres diskurs som den mest troværdige og autoritative ved at tilskrive værdi til begrebet *grøn omstilling*. Det er dette, der skaber en dynamik af modsætninger, hvor forskellige fortællinger konkurrerer om at blive accepteret som den sande repræsentation af den grønne omstilling.

Oppsummering

I dette kapitel dykkede jeg dybere ned i vindkraftdebatten i Modalen ved hjælp af diskursteorien. Mit formål var at forstå, hvordan sprog og sociale konstruktioner påvirker opfattelsen af spørgsmål som udbygningen af vindkraft i området. Gennem en grundig diskursanalyse kunne jeg se bagom de tilsyneladende neutrale begreber og afsløre de dybere magtstrukturer, der er indlejret i sprog og kommunikation. Mit fokus lå særligt på modstandernes perspektiv og deres valg af ord, argumenter og narrativer. Ved at undersøge, hvordan de taler om vindkraft, kunne jeg få et indblik i, hvordan deres synspunkter bliver formet og kommunikeret. Begrebet naturkrise, som modstanderne betragter som en central del af klimakrisen, fik mig til at indse, at for modstanderne er det vigtigt at anerkende den dybere krise i naturen som en del af problemet og handle derefter. Jeg fandt også ud af, at kampen om at definere den grønne omstilling går ud over tekniske spørgsmål. Det indebærer en magtkamp om autoritet og repræsentation af bæredygtighed, hvor forskellige fortællinger konkurrerer om at blive accepteret som den sande repræsentation af den grønne omstilling.

Alt i alt viste min undersøgelse, at vindkraftdebatten går ud over blot at være en teknisk diskussion om energikilder. Den repræsenterer en grundlæggende spænding mellem behovet for bæredygtig energi og bevarelse af naturen. Modstanderne kæmper for at etablere deres synspunkt som den mest troværdige og udfordre den dominerende diskurs om vindkraft som løsningen på klimakrisen.

6 Afslutning

Mit projekt var en personlig rejse fra en overfladisk forståelse af vindenergi til en dybere erkendelse af dens komplekse sociale og kulturelle dynamikker. Jeg begyndte med at reflektere over min egen forbindelse til vindmøller og indså gradvist, at ikke alle delte min entusiasme for vindkraft. Under min undersøgelse af vindkraftmodstand i Norge gennem organisationerne Motvind og Folk for Fjella blev jeg konfronteret med en modsatrettet offentlig debat, der udfordrede min opfattelse af vindenergi. Det blev klart for mig, at kulturelle og geografiske forskelle spillede en betydelig rolle i folks holdninger til vindkraft. Denne erkendelse ledte mig til at formulere min problemstilling omkring motiverne bag vindkraftmodstand i Modalen og de modstridende synspunkter om den grønne omstilling.

Gennem min analyse stødte jeg på flere vigtige fund. Jeg opdagede, at vindkraftmodstand ikke kun handlede om landskabsændringer, men også om truslen mod menneskers forhold til naturen og deres følelse af identitet og livskvalitet. Mine informanter udtrykte en dyb forbindelse til naturen, hvor den blev betragtet som en grundlæggende del af deres livsstil og identitet. Deres modstand mod vindkraftudvikling afspejlede deres bekymringer for støjforurening, visuelle forstyrrelser og tabet af naturområder. Jeg indledte en affektanalyse for at forstå mine informanternes følelsesmæssige reaktioner, hvilket viste, at frygt og sorg spillede en central rolle i deres modstand. Mine fund viste også, at diskurser omkring vindkraft involverede magtkampe om autoritet og repræsentation af bæredygtighed. Modstanderne kæmpede for at etablere deres synspunkt som det mest troværdige og udfordrede den dominerende diskurs om vindkraft som løsningen på klimakrisen. Mit projekt afslørede, at vindkraftdebatten er mere end en teknisk diskussion om energikilder. Den er en refleksion af dybere spændinger mellem bæredygtig energi og bevarelse af naturen, samt kampen om at definere den grønne omstilling. Samlet set bidrog min forskning til en bredere forståelse af kompleksiteten ved vindkraftmodstand og dens implikationer for den grønne omstilling.

Litteraturliste

Ahmed, Sara. 2004. »Affective Economies.« *Social Text*, 117-139.

Ahmed, Sara. 2014. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Alver, Bente Gullveig, and Ørjar Øyen. *Forskningsetikk i forskerhverdag : vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug, 1997.

Anderson, Ben. 2009. »Affective atmospheres.« *Emotion, Space and Society*, 77-81.

Andersson, Atle. 2019. *De vil åpne fjellet for 200 meter høye vindturbiner*. 1. September. Senest hentet eller vist den November 2023.

<https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/y3br4R/de-vil-aapne-fjellet-for-200-meter-hoeye-vindturbiner> .

—. 2023. *Naboene Kristin og Linda vil bli ordfører i partiløs kommune*. – *Én sak kan skape sterke følelser*. 15. Maj. Senest hentet eller vist den Oktober 2023.

<https://www.bt.no/politikk/i/RGEE8O/naboene-kristin-og-linda-vil-bli-ordfoerer-i-partiloes-kommune-en-sak-kan-skape-sterke-foelelser>.

—. 2023. *Her kan befolkningen tage stilling til vindkraft*. - *Vi spørger landsbyen til råds*. 10.

September. Senest hentet eller vist den November 2023. https://www-bt-no.translate.google.com/politikk/i/rlJbr3/valg-2023-vindkraft-er-hett-tema-i-mange-kommuner-i-vestland?_x_tr_sl=no&_x_tr_tl=da&_x_tr_hl=da&_x_tr_pto=sc.

Cousse, Julia, Rolf Wüstenhagen, og Nina Schneider. 2020. »Mixed feelings on wind energy: Affective imagery and local concern driving social acceptance in Switzerland.« *Energy Research & Social Science*.

Berger, Peter L., og Thomas Luckmann. 2000. *Den Samfunnsskapte Virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Bjærke, Marit Ruge, og Ida Vikøren Andersen. 2023. »Naturkrisen – en global krise for lokal natur?« *Nytt Norsk Tidsskrift*, 13. September: 94-104.
- Brinkmann, Svend, og Steinar Kvale. 2015. *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ehn, Billy, og Barbro Klein. 1994. *Från erfarenhet till text*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Ehn, Billy, Orvar Löfgren, og Richard Wilk. 2016. *Exploring Everyday Life*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- Ehn, Billy, og Orvar Löfgren. 2001. *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups.
- Fairclough, Norman. 2010. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Routledge.
- Fauchald, Ole Kristian. 2021. »Grunnloven. Historisk kommentarutgave 1814–2020.« I *Grunnloven Historisk kommentarutgave 1814–2020*, af Ola Mestad og Dag (red.) Michalsen, 1245–1252. Oslo: Universitetsforlaget.
- Friluftsløven. 2021. *Lov om friluftslivet (LOV-2021-05-07-34 fra 01.06.2021)*.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16>.
- Frykmann, Jonas, og Orvar Löfgren. 1979. *Den kultiverade människan*. Lund: LiberFörlag.
- Frølund, Sune. 2016. »Fornemmelse for atmosfære.« *Grænsløs*, 13. December: 16-30.
- Gilje, Nils. 2021. *Hermeneutik som metode*. Oslo: Samlaget.
- Gregersen, Thea, og Endre Tvinnereim. 2019. *Hva mener folk om vindkraft på land og til havs?* 17. December. Senest hentet eller vist den Juli 2023.
<https://www.energiogklima.no/nyhet/vindkraft-pa-land-og-til-havs-nordmenns-holdninger>.
- Hågvar, Sigmund. 2014. »Hvem eier landskapet?« *Plan*, September: 4-15.
- Jenkins, Kirsten, Darren McCauley, Raphael Heffron, Hannes Stephan, og Robert Rehner. 2016. »Energy justice: A conceptual review.« *Energy Research & Social Science*, Januar: 174-182.

- Jørgensen, Marianne Winther, og Louise Phillips. 1999. *Diskursanalyse*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kapstad, Connie Reksten. 2001. *Når handling tar plass (ph.d.-afhandling, Universitet i Bergen)*. Bergen.
- Krogh, Erling. 1995. *Landskapets fenomenologi (ph.d.-afhandling, Norges Landbrukshøgskole)*. Ås: Norges Landbrukshøgskole.
- Nielsen, Henrik Kaare. 2021. *I affekt: studier i senmoderne politik og kultur*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Nordpoll, Anne-Lise. 2023. *Vindkraft: - Kampen om fjella er ikkje over*. 28. Januar. Senest hentet eller vist den November 2023.
<https://www.strilen.no/magasin/i/KnLnpy/vindkraft-kampen-om-fjella-er-ikkje-over>).
- Norges vassdrags- og energidirektorat. 2019. *Forslag til nasjonal ramme for vindkraft*. Norges vassdrags- og energidirektorat.
- Opinion AS. 2023. *HELSEKARTLEGGING BLANT BEBOERE NÆR TYSVÆR VINDPARK*. Rapport fra spørreundersøkelse og dybdeintervju, Oslo: Opinion AS.
- Rubow, Cecilie. 2003. »Samtalen.« I *Ind i Verden*, af Kirsten Hastrup, 227-245. København: Hans Reitzel.
- Torja, Aksel. 2021. *Forskningens kvalitet og fremstilling*. Oslo: Gyldendal.
- Tvinnereim, Endre, Thea Gregersen, Faleide, og Ingrid Kvåle. 2023. *Fremdeles delte meninger om landbasert vindkraft, mens flertallet for havvind minker noe*. 30. Marts. Senest hentet eller vist den Oktober 2023.
<https://www.energiogklima.no/nyhet/fremdeles-delte-meninger-om-landbasert-vindkraft-mens-flertallet-for-havvind-minker-noe>.
- Thorsen, Liv Emma. 1993. *Det fleksible kjønn. Mentalitetsendringer i tre generasjoner bondekvinne 1920-1985*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandve, Liv Marie, Knut Langeland, Per Inge Østmoen, og Christina Fjeldavli. 2020. *Lytt til økosorgen bak sterke ord!* 22. Juni. Senest hentet eller vist den Maj 2024.
<https://www.nordnorskdebatt.no/lytt-til-okosorgen-bak-sterke-ord/o/5-124-12186>.

Totland, Anders. 2021. *Vindmøllekampen: Historia om eit folkeopprør*. Oslo: Samlaget.

2019. *Melding Hordavind 1500 MW: Vindkraftverk i Modalen, Masfjorden og Lindås kommunar, Hordaland Fylke*. Melding, Norsk Vind Energi.

Bilag 1

Informasjonskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet:

"Vi er de grønne!"

En kulturvidenskabelig analyse af modstanden til Hordavindprosjektet

Du er blitt bedt om å delta i et masterprosjekt ved Universitetet i Bergen som undersøker hvordan kulturelle faktorer, naturopplevelser og kroppslige erfaringer påvirker holdninger til vindkraft i Norge. Dette informasjonsskrivet gir deg bakgrunnsinformasjon om prosjektet og kontaktinformasjonen til studenten som utfører det.

Formålet med prosjektet

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få innsikt i hvordan komplekse forhold manifesterer seg i den norske debatt om vindkraft som en bærekraftig energikilde. Hvordan føler vi at vindmøller påvirker den lokale naturen, dyrelivet og det generelle estetiske uttrykket i vårt lokalområde? Prosjektet forventes å bidra til en dypere forståelse av hvordan mennesker oppfatter og opplever vindkraftprosjekter i forhold til natur og kultur.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du mottar denne forespørselen fordi jeg ønsker å invitere deg til å delta i et forskningsprosjekt som tar sikte på å få innsikt i hvordan våre opplevelser og erfaringer påvirker våre holdninger til vindkraft som en bærekraftig energikilde. Jeg har valgt deg som en mulig deltaker basert på din tilknytning til lokalområdet og din mulige interesse for emnet. Jeg sender denne henvendelsen til et utvalg personer som jeg tror kan ha verdifulle perspektiver på temaet. Jeg ønsker å involvere en variert gruppe mennesker for å få en bred forståelse av ulike oppfatninger.

Jeg respekterer personvernet ditt, og eventuell deltakelse vil være frivillig. Prosjektet er som sakt en del av en masteroppgave i kulturvitenskap ved Universitetet i Bergen, og jeg håper å

kunne bidra med ny innsikt i feltet. Ditt perspektiv og dine tanker vil være svært verdifulle for meg, og jeg setter stor pris på om du vurderer å delta.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Bergen er ansvarlig for personopplysningene som behandles i prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hva innebærer det å delta i studiet?

Prosjektet innebærer at jeg vil intervju deg om dine tanker om vindkraft. Intervjuet vil bli lydopptatt, og jeg vil ta notater underveis. Intervjuet innebærer at du vil fortelle litt om enten ditt lokalområde eller eventuelt hjembyen din, med særlig fokus på din opplevelse av å være ute i naturen. Jeg vil spørre om hvordan din hverdag, din forbindelse til naturen og dine tanker om klimaendringene dine påvirkes av din holdning til vindkraft og vindmøller. Jeg er også interessert i å høre hvordan du opplever at den pågående debatten om vindkraft skaper splittelse eller konflikt i ditt lokalsamfunn.

Interviewet vil foregå på Zoom, og jeg sender dig invitation på e-post før møtet. Tidspunktet for intervjuet avtaler vi ut fra når det passer best for deg, og selvom intervju spørsmålene sannsynligvis vil bære preg av mitt danske språk, kan du gjerne svare på ditt vanlige norske språk.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger, slik som navn og adresse, vil bli behandlet konfidensielt. De eneste personer som vil ha adgang til dine opplysninger er meg selv, min veileder og en arkivar. Alle utskrifter og lydopptak vil bli oppbevart ved Etnofolkloristisk arkiv ved Universitet i Bergen. Prosjektet skal etter planen avsluttes juni 2024.

I den ferdige oppgave vil alle informanter blive anonymisert. Det vil si at alle person- og stedsnavn vil blive endret.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Bergen har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å be om innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes juni 2024. Opplysningene vil da slettes.

Kontaktinformasjon på student og veileder:

Hvis der er noe du lurer på er du velkommen til å ringe eller skrive til meg eller min veileder.

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikt's vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på e-post: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Student:

Emilie Dam Rasmussen
Masterstudent i kulturvitenskap
Institutt for arkeologi, historie, kulturvitenskap og religionsvitenskap (AHKR)
Bernhard Meyers vei 14, 5018 Bergen
Telefon: 94442181
E-post: emras6311@uib.no

Veileder:

Eva Torill Reme
Førstemanuensis, kulturvitenskap

Institutt for arkeologi, historie, kulturvitenskap og religionsvitenskap (AHKR)
Universitetet i Bergen
Telefon: 55589770

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ”En undersøgelse af vindmøllers emotionelle og affektive påvirkninger set i lyset af den norske vindenergidebat”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

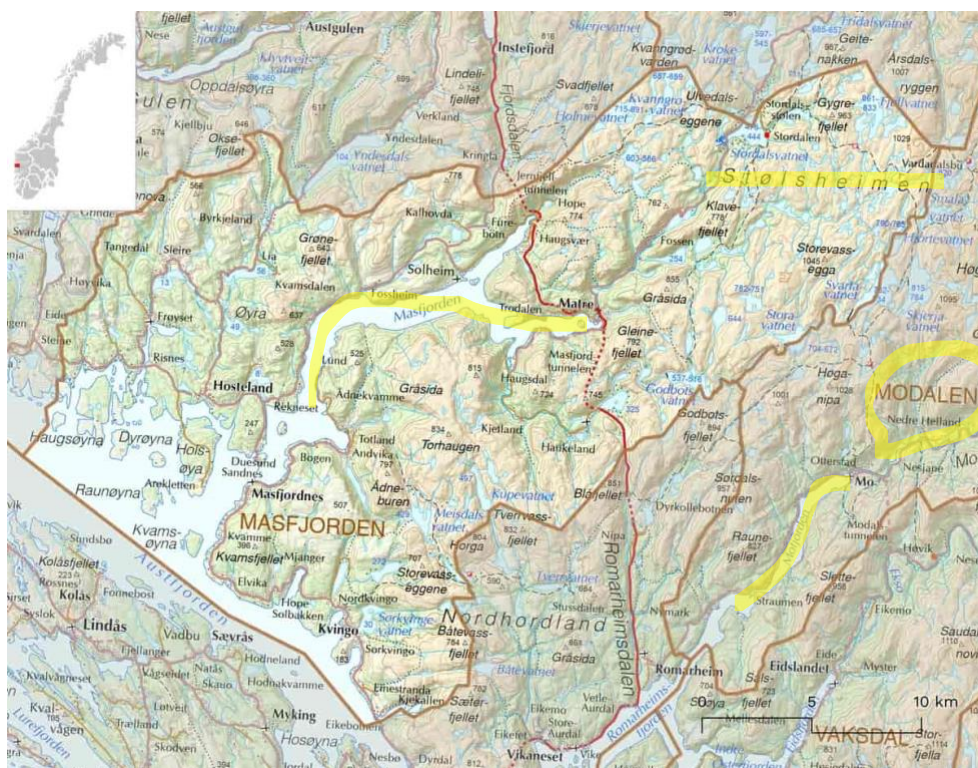
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Bilag 2

Spørgeguide

Baggrund og introduktion:

1. Hvor er du født, og hvor voksede du op?
2. Har du nogle steder, du føler en særlig tilknytning til?
3. Kan du sætte mig lidt ind i naturen omkring dit lokalområde?

Naturen og dig:

1. Hvilken rolle spiller naturen i dit daglige liv?
2. Hvad er din yndlingsaktivitet i naturen, og hvorfor? Nogle særlige **minder** fra området, du husker?
3. Hvordan påvirker naturen dit humør og velvære?

Vindkraft:

1. Hvad er din personlige holdning til vindkraft/vindturbiner, og hvorfor er det blevet sådan?
2. Hvordan føler du, at vindmøller påvirker den lokale natur og dyrelivet?
3. Kan du fortælle mig lidt om din relation til et særligt naturområde, hvor vindturbiner eller et vindkraftværk er blevet opstillet? Eller hypotetisk:
4. Hvordan oplever eller reagerer du på, at landskabet ændrer sig som følge af vindkraftværkerne?
5. Er der noget bestemt ved vindturbiner, der vækker særlige følelser eller stemninger i dig? Eller hvordan ville du beskrive den "stemning", der omgiver et område med mange vindturbiner? Eksempler fra nærområdet eller nabokommunerne.

Lokalsamfundet:

1. Har du bemærket, om dine tanker omkring vindkraft er blevet delt med andre i dit samfund?
 1. Folk for Fjella, Motvind: hvordan bruger du det?
2. Oplever du ellers, at der skabes en følelse af **sammenhold eller splittelse** i de påvirkede områder?
 1. Hvordan?

Pågående debatter:

1. Kan du kort forklare mig debatten i **Modalen** set fra dit perspektiv? Er der snak om en potentiel folkeafstemning i kommunen? Hvorfor har det blitt sånn?
2. Hvordan tror du, at medierne og den offentlige debat om vindkraft har påvirket stemningen i lokalområdet?

Afslutning:

1. Er der noget, du gerne vil tilføje eller dele?
2. Nogle andre, jeg burde snakke med?